Kozatske svatannia

КОЗАЦЬКЕ СВАТАННЯ

на три дії

Ціна 25 центів.

1919
З друкарні „Свободи", 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

КОЗАЦЬКЕ СВАТАННЯ

на три дії.

1919
З Друкарні „Свободи“, 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Пан Тимош Далденко Гаківниця, чигиринський сотник (літ 50).
П-ні Марта Тимошева, його жена (літ 45).
Одарка, їх дочка (літ 18).
Петро Шуліка Нагайвенко, запорожський дідусь, проживаючий у Гаківниці (літ 65. Жвавий та моторний дідусь).
Опанас Затієнко, осаул запорожський (літ під 50; здоровезний козарлюга).
Гриць Шумило, підосаулій (літ 45; сутулуватий, широкоплечий козарлюга).
Козак І-ший, Федько Сухогорленко, пушкар (літ 45).
Козак ІІ-гий, Сидор Мозурка, підпушкарій (літ 45).
Козак ІІІ-тий, Демко Громика, шафар (літ 45).
Козак IV-тий, Степко Далденко, підшафарій (літ 45).
Козак V-тий, з Ляхів, Юрій Теліга-Пеліжинський, кантаржей (літ 35).
Кіндрат Якимович, козак охотник з київського бурсака (літ 22).
Стецько, чура Нагайвенка (літ 20).
Івась, чура Нагайвенка (літ 20).
Семко, чура Гаківниці (літ 22).
Христя, стара слуга у Гаківниці (літ 50).

Народ, ватага весільна, чури, слуги.

Річ діється ся в році 1648, в перших днях червня, днів кілька після Корсунської удачі. Дія друга в 1 день по першій, а дія трета в три дни по другій.

ДІЯ ПЕРША.

(Річ діеть ся на хуторі бувшого запорожського кантаржея, тепер сотника у чигиринському лестровому полку, пана Тимоша Далденка-Гаківниці, над річкою Тясмином).

(Сцена представляє простору сьвітлицю; стіни її не мазані, а просто деревляні-миті. На ліво та на право сцени двері. В божнику, на стіні просто видців красують ся образи: сьв. Юрія на кони, біля него сьв. Николая, та прочих сьвятців. Образи мальовані живими красками, по бізантійському стилю на дереві. — По середині сьвітлиці великий стіл, прикритий скатертю, а надокіл його триніжні дзиґлики. — На столі стоїть на кізлї (варстатику), яких тепер вжиткують на Українї то різаня дров, бочілка з крючком для вигоди в точеню, а біля ньої здорових поставців трое. Попід стінами йдуть ослони, прикриті ріжноузорими килимами, понад тими же полиції з усякою мідянною та серебрянною посудою як поставці, тарілки та дзбанки. У лївому кутї сьвітлиці турецький порфірний, золотом перетиканий макат, а на ньому золоті татарські ронди на конї, татарські сагайдаки, та деякі военні причандали. У правому кутї кількакнайцять самопалів, та ріжнородних шаблюк).

Вихід І-ший.

(Нагайвенко і Стецько).

Стецько (стоячи смирно при дверях з лївої сторони, кланяесь до пояса Нагайвенкови, а сей сидить на дзиґлю, біля стола, та набиває собі люльку-борульку. Вислухайте, батїку, пане мій, еще у послїдне проханя свого вірного чури.

Нагайвенко. Щож же, Стецьку? Либонь стара пісонька: тужиш за походом?

Стецько (кланяесь опять в пояс). Розсудїть бо, батїку, ласкаво; хибань воно до дїла козакови жить між бабами, та між кочергами у таківський час, коли батько Хміль так славно булавить!?

Нагайвенко. Стрівай сину! Не дорікай менї! У Всевишньому надія, що менї не доведеть ся примкнути очий лежінем на постелї. (Спльовує). Тьфу! Щож то за погань умирать козакови бабською смертю на постелї! (Встає, випростовуєсь і звернувшись до божника). Богато у Тебе, сьвятий Юрію, не му прохати! Позволь менї тілько, сьвятий наш заступнику, побачити Тимошеву Одарку щасливо за мужем, отцього (головою вказує на Стецька) гольтїпаку у запорожському товаристві, а тодї позволь менї, сьвятий, умерти на кульбацї, або на ногах, у ручному бою! Опісля-же, сли Твоя ласка, щоби менї козацьке товариство, по довершенїй побідї, шаблями суходіл копало, в семипяднї пищалї вигремувало, та у сурми вигравало. (З резиґнацією). Так! більш менї не треба. Амінь! (Хрестить ся тихо тричи, а Стецько за ним. Опісля зітхнувши тяжко, підходить до стола, наточує собі з бочілки поставець і випивши). Найліпше з булатом в долонї, з славою кінчитись.

Стецько. Батїку! пане мій! на віщо-же ви троїте менї сьвіт божий маревом своєї смерти? Чи ви хочете, щоб я більш вас не займав слушним своїм проханєм?

Нагайвенко. Стрівай! годїж нам оставити паню Тимошеву та Одарку без защити!

Стецько. Щож-же у нас за дїло піклувати ся чужою жінкою, коли їхнїй батько і муж, пан Тимош, не усидїв дома і на поклик батька Хміля потягнув у поход, тай свого чуру Семка за собою забрав? Тепер Семко на конику, між славними молодцями, виграває, та слави добуває, а я, чура ваш, тілько й слави заживу, що колись буду міг розказати: у славного пана Шумки-Нагайвенка чурою-оружоносцем бував, та (крізь сльози) пана Тимоша Гаківницї жінки та доньки сторожив, а походу не видав.

Нагайвенко. Стецьку! не огорчай, та не побивай мене гіркими словами! Батько Хміль доперва начинає жнива, останесь і для тебе доволї ворожих маківок.

Стецько. Простїть, батїку, но мене бересь крайна досада, коли бачу, що навіть чернь, наші підсусїдки з

поселка перековують леміш та серп на списи і один за одним тягнуть у запорожське війско великого Хміля, а ми, козаки, рибалчимо, пасіки доглядаємо, та чужих баб сторожимо.

Нагайвенко (до себе). Правда за ним! (Усьміхаючись, підходить до Стецька, та положивши йому руки на раменах). Мізерний ти ще з виду, бо й літ тобі не много, но козак душею; пораб тебе у запорожське товариство отдати, бо там тепер школа буде, чи не лучша, як за моїх молодих літ.

Стецько (живо). Надокіль коня обкрутну ся не згірш запорожського запеки, пороги перепливу хотяй би й під кулями, живий-же ворогови ніколи не дам ся взяти в руки.

Нагайвенко (сентенціонально). Так сину! Козакови всьо одно, що свою голову доставити, що чужу ізняти, аби живому не дать ся в руки, та остать ся козакови-козаком й по смерти!

Стецько (урочисто). Хто-же од козацького товариства одстає, хай од того шкура одстане, як на вербі по весні! — так кажуть старі люди.

Нагайвенко (усьміхаючись). Опять мене тяжко та не слушно огорчаєш! Я, бач, сину, рвусь у бій більше чим ти, так щож; обіцяв ся пану Тимошеви до його повороту зостати тут, в защиту його жіноті, дак і не оставлю Тимошевої і Одарки на поталу старосток, підстаросток та усяких мосьцівих праволомців. Я бач, по ночах не сплю, бо найбільш ночю, неначе той сіроманець-вовк, вітрю кров, та рвусь у бій. Тоді мені здаєть ся, що я-б прежню молодечу силу опять добув, наколиб почув, як ворожі кістки хрустять, шаблюки бряжчать, а наші гуляють.

Стецько. Хміль не вода — ворогам біда, за подоптане прав і віри, не йме він в караню міри!

Нагайвенко. З тебе, бачу, не лишень лепський козак, а й бандурист на старість буде, сли лиш удасть ся тобі доносити до старости своєї хімерної голови.

Стецько. Бог один знає, що кого і де дожидає! Одна річ певна, що коли доживу старости, то не осквер-

ню сідого свого чуба тим, щобим в часі походу сидів при чужих бабах, неначе той евнух в гаремі.

Нагайвенко (усьміхаючись). Ей! молокососе не дратуй! Не перетягай струни, бо урветь ся, а тоді зле буде! (Креше огонь, та запалює люльку).

Стецько (з резиґнацією). Зо мною вже гірше і бути не може. (По хвилї, живо). Оставмо тут, батїку, пана Кіндрата, він бо вже на руку майже здоровий, а він з Одаркою, котра стоїть за непослїдного лестровця, та з вооруженою добре службою, не то підстаростків, а й самого Ярему Вишневицького в силї гідно приняти козацькими оловянними галушками.

Нагайвенко. Стрівай сину! Після Жовтих вод, та онодїшної курсунської удачі, пан Хміль, зачуваю, ждати-ме на переговори з королем, поки звинесь дальше. Так отже через який день, два, вернесь домів Тимош з Семком, а тоді здамо на них жіноту, самі же свобідні потягнемо у поход.

Стецько. Я мізкую в своїй неопитній голові і розмізковую, що тепер для жіноти на сьому хуторі нема уже ніякої опасности. Україна бо усенька опустїла з ворогів, що нам коїли самовільство.

Нагайвенко (киваючи головою). Правда твоя, що з одних опустїла, зате других сам Хміль навів на ню.

Стецько. Когож же?

Нагайвенко. Ординців сину. Вониж бо ще на Українї, а звісна річ: „Нестатечная приязнь вовкови з бараном, а християнинови з бусурманом". Ординцї могуть розпустити загони по Українї, щоб християнський народ ясирити.

Стецько. На то вни нїяк не відважать ся, бо видали силу батька Хміля.

Нагайвенко. Дичі Ногайській, Татарві, нїколи не можна вірити, а тим паче тепер, коли у них, у Нагайві голод, бо випав недорід на збіже. (Задумавшись). Колиб я тепер був у радї батька Хміля, тоб стояв за миром з Ляхами, а Татарву підвівбим їм під шаблї, та й нашим для спасеня душ християнських зізволивбим погуляти!

Стецько (здивований). Страшно батїку! За такі слова моглаб вас постигнути доля Барабаша. Наші з ординцями поклялись воювати Ляхів без нащадку, а ви — протів сьому? Страшно!

Нагайвенко. Ординці, то наші споконвічні вороги і нехрести, а опроче, ніде правди дїти (оглядаєсь на всї сторони), я... я... я... боюсь більше, чим ординцїв, наїзду на сей хутір своїх... козаків.

Стецько (здивований). Наїзду... козаків... на козацький хутір?!

Нагайвенко. Не інакше. Се бач дїло тонке та й тайне. (Прикладає палець до губи).

Стецько. Хай на мене хрест сьвятий спаде, сли не додержу тайни (робить з пальців хрест і тричи його цїлує).

Нагайвенко. Тож чуй: Ти видав тут перед виїздом пана Тимоша у поход запорожського осаулу, Затїєнка?

Стецько. Видав.

Нагайвенко. Отже сей сїдоусий харцизяка хоче на Тимошевій Одарцї женить ся. Він ще торік до неї сватав ся, та ми того Одарцї й не говорили, а йому відказали, що вона ще за молода. Тепер же він в своїй отчаянности може її силою взяти.

Стецько. На мою думку, се дїло не тяжко убити.

Нагайвенко. Як жеж?

Стецько. Просто: повінчати Одарку з Кіндратом, а тодї, чей Затїєнко не ймесь відбирати у Кіндрата жінки, як окаянний Данило Чаплїнський у батька Хміля?

Нагайвенко. Хитрий з тебе козак! Я того тоже бажаю, та не згану, як вни друг з другом; чи вни одно одному по нутру?

Стецько. Себто Одарка з Кіндратом?

Нагайвенко. А вжеж не я з тобою!

Стецько. На мою думку, то й розпитувати не треба; Кіндрат облизуєсь до неї, як кіт до соловейка, що високо на кущику сидить, а вна, звісно дївчина, дорожить собою, дратує та любуєсь його страданем.

Нагайвенко. Ов! (Хитає головою). Не думав я, щоб ти був вже такий опитний у таківських дїлах!

Стецько (бундючно). До чогож же козак росте, сливи не до шаблюки, та не до дівки-гадюки?

Нагайвенко (грозить пальцем). Ей! Може й ти гостриш на Одарку свої молочні зуби?

Стецько. Ні! За вашою ласкою ще з шаблею не одружив ся, а на дівку опісля буде час; но клянусь вам, слиб через кількоро літ побачив таку Одарку, тоб не охав, як Кіндрат, а бравбим приступом, як батько Павлюк кріпость Кудак.

Нагайвенко. Козак, тай годі!

(За сценою чути голос сурми на трівогу).

Нагайвенко. Трівога!

Стецько. Трівога! (Звертаєсь до божника). Слава тобі, сьвятий Юрію! Допоможи нам дати ворогам хорошого прочухана!

Нагайвенко (до божника). Допоможи, сьвятий! (До Стецька). Мерщій за самопали, та шаблї! (оба хватають з кута самопали, та шаблї) та до частоколу!

Вихід II-гий.

(Тісамі і **Тимошева**, а далї **Кіндрат** і **Одарка**).

Тимошева (вбігаючи з дверий на ліво). Дядьку Шулїко! трівога! (Хватає самопали, та направляєсь до дверий).

Нагайвенко. Ви панї Тимошева, останетесь тут; будете набивати осталі самопали, та підсилати їх нам служивим к частоколу.

Тимошева. Повинуюсь!

(Нагайвенко і Стецько вибігають узброєнї дверима на право, а з дверий на ліво вбігає Кіндрат. Тимошева добуває зі скритку в підлозї порох і кулї. Кіндрат на хвилину стає над нею. Рука права у нього перевязана китайкою висить на шабельнім рамени, а шаблї у нього не має).

Кіндрат (живо направляєсь до самопалів). Панї матко! самопали отсї, чи давно наряджені? (Бере самопал). Хутір наш в обсаді!

Тимошева. Остав, Кідрате, бож у тебе тілько одна рука здорова, та і то ліва. (Набиває самопал).

Кіндрат (усьміхаючись). Права рука, панї матко,

у козака, то осаула в полку, а ліва — то подосаулїй; а подосаулїй нераз і не двічи бував лучший, чим сам осаула. (Серед тих слів бере під паху праву один самопал і добуває з поміж шабель одну велику).

Тимошева. Жартуй собі, а як рана розятрить ся, то не буду лїкувати.

Кіндрат. Дивна річ, що не чути стрілів. (Бере шаблюку в зуби, а в ліву руку другий самопал і направляєсь до дверий).

Тимошева (набиваючи самопал, споглядаючи за ним в слїд). Бравий козак, недаром Одарка моя з просоня його кличе.

Одарка (вбігаючи дверима на право натякаєсь на Кіндрата і потручує його взад, в сьвітлицю, відбирає від нього, сьміючись, шаблю з зубів, а далї самопал з під правої пахи, зі словами). Стрівай! то не вороги, а наші!

Тимошева (плеще в долонї). Наші!? Якжеж батько виглядає? (Пускаєсь до дверий на право).

Одарка. Погодїте! (Задержує Тимошеву руками). То ще не батько. То кілька чоловік запоріжського товариства, що вертають з під Корсуня.

Тимошева. Деж же батько? Що про нього говорили? Чи ти розпитувала?

Одарка. Нї! не розпитувала, нїяково було.

Тимошева. От то дочка!

Одарка. Не гнївайтесь, матусю, бо я зразу хотїла розпитувати, одначе, колим увидїла між ними осаулу Затієнка, тодї мерщій утїклам; він бо всегда таким узором поганим на мене глядить, що й ординець хибань поганійше не заверне своїх косих очий на ясирку бранку.

Кіндрат. На тебе й мертвий підвів би око.

Одарка (з ґримасом). Єй Богу, погнїваюсь! На віщо солодиш на словах неначе шляхтич якій мосцївій панянцї?

Тимошева. Остав її Кіндрате, вна бо сама не знає ще, чи вона дївчина, чи козак.

Одарка. Житяб дала, щоб три дни побути козаком.

Тимошева. Курці не піяти за когутів.

Одарка (збентежена). Я се знаю.

Кіндрат. Хтож на трівогу ударив?

Одарка. Я.

Кіндрат. Ти?! Козачка, з соколиним оком, не розпізнала запорожців, та взяла їх за ворогів?

Одарка. Не розізнала! Але і ти би їх не розізнав, і дідусь Шуліка був би тоже їх не розізнав.

Тимошева (сумно). Таківські, сердеги, збідовані.

Одарка. Та де там збідовані! Вни всї у польських контушах, а на конях ронди воєводські, та і коні не козацькі; а що козак, то инший контуш.

Тимошева. Їм контуші, а Тимошеви ворон очи... (плаче) глодає!

Одарка (підбігає до Тимошевої). Матусю! (Сама плаче). Я... я... я... не... пи...ту...вала, а присяглаб, єй Богу... присяглаб, що батько живий і здоровий!... (Сьміє ся). Дивись матусю! я весела, я сьмію ся. Батько навірно везе позаду для нас дарунки!

Вихід III-тий.

(Тісамі, а далї **Шулїка Нагайвенко, Затїєнко, Шумило, та козаків-запорожців пять чоловік, Стецько позаду**).

Нагайвенко (отвираючи двері на право, на остяж йде взад в сьвітлицю, та кланяючись в пояс). Просимо! Просимо! Панове молодці!

Затїєнко (входячи перший). Кланяюсь панї матко! Кланяєсь в пояс, а за ним решта товариства).

Тимошева. Здорові були пане осауле! (Через спазматичний плач). Ти... Ти... Тимошій мій як?! (Плаче з прикритими очима).

Затїєнко. Як тур, панї-матко! (Тимошева і Одарка підбігають к Катїєнкови).

Затїєнко (дальше). Тимош навантажив чотири вози усякої добичи, усякого добра, тож і опізнить ся на день, два. (Підходить до Тимошевої і тричи обіймають ся, та в рамена цїлують ся; опісля тихо розмовляють).

Нагайвенко (тихо до Стецька, показуючи на Затїєнка). Про вовка помовка, а вовк на шляху.

Стецько (до Нагайвенка). Ви, батіку, його (показує на Затієнка), та його товариство угощайте, а я тих двоє, себто Одарку та Кіндрата проведу на конях, хотяй би і в Білоцеркву до благочинного, та звінчаю, а опісля ви все улаштуєте.

Нагайвенко. Не горячись! Мовчи та дожидай ся мого приказу! Лучше спрятай воєнні причандали.

Стецько. Слухаюсь! (Ховає порох в скриток в підлозї і взагалї прятає, опісля стає сумно з боку).

Тимошева (зовсїм весела після розмови тихої зі Затїєнком, до Одарки). Чи ти тямиш, Одарцю, що я тобі рано говорила? Кітка милась, а спляча собока носом до порога обернулась; а я тобі казала, що се є певний знак, що прибудуть милі гостї.

Затїєнко (підходить до Одарки). Панї матка, (обертаєсь до Тимошевої, кланяєсь в пояс) спасибіг їм за ласкаві слова, почитають нас милими гостями, а ти, Одарочко, стрілять нас хотіла. Тож тепер бережись, щоб ми тебе не взяли в полон, та не поставили панею у хорошому дворі, на далекому хуторі. (Хоче її обняти, але Одарка подаєсь в зад).

Нагайвенко (про себе). З сїдим вусом до дївчини, а з їжаком до собаки пускать ся, значить неудачею похвалить ся.

(Товариство регочесь).

Затїєнко. Що ти, старий характернику, верзеш?

Нагайвенко. Пригадую собі де-що з корану, що вивчив в неволи, у Нагайві.

Шумило. Мудра річ.

(Товариство підсьміхуєсь).

Тимошева. Сїдайте, панове молодцї, а ти, Одарко, попіклуй ся мерщій угощенем, бо панове молодцї з дороги.

Шумило. Мудріща річ.

(Товариство підсьміхуєсь).

Тимошева (до Одарки, котра направляє ся в дверї на лїво). Прикажи служивим добути з льоху старої настойки, та меду, — передше усього.

Шумило. Ще мудріща річ!

(Товариство регочесь здорово).

Тимошева (до Шумила). Сливи не помиляюсь, мабуть, пан подосаулій, Шумило?

Шумило (кланяючись). Він сам, слаба річ, панїматко! (Всї усьміхають ся).

Затїєнко (показуючи на прочих 5 козаків). А ті, панї-матко, то запоріжські сідочубі, та сїдоусі молодцї; вни більше ведра на одного не випють. За те молодцї, як в казцї розказуєть ся про молодця Розомни-зелїзо, або про молодця Загати-воду, та Розпиха-гору. З жінотою вни й говорить не вміють, бо відколи їхнї матері їх від грудий повідлучували, у них з жінотою діла не бувало, і з того часу вни молока та води не пють. Один, он той Лях (показує на козака 5-го) молодший між ними, тож і більше випити в силї.

Тимошева (усьміхаючись). Здорові були, панове молодцї!

Товариство (хором). Здорові були, панї сотникова! (Всї кланяють ся глубоко).

Затїєнко (показуючи на Стецька). Се либонь чура, а (до Кіндрата) хтож же ти, козаче!

Кіндрат (кланяєсь тричи до пояса). Кланяюсь, панове молодцї. Я київський бурсак; зовуть Кіндратом, по батькови Якимович.

Затїєнко. Бував під „жовтими" та під Корсунем?

Кіндрат. Нї, батьку!

Затїєнко. Батькать будеш у таборі!

Кіндрат (смирно). Простїть!

Аагайвенко (шпортаючи в люльцї). Поки перша голова на вязах, то не батько, а молодець. Захотїлось, кажуть, старій бабі молодою бути, натикала за очіпок зеленої рути.

Затїєнко (через зуби, приступивши до Нагайвенка). Чи ти окаянний харцизяко, опять коран протверджуєш?

Нагайвенко. А вжеж! егеж! егеж!

(Товариство підсьміхуєсь).

Шумило. Слаба річ.

Нагайвенко (приглядаючись товариству). Єй Богу! „браць шляхта", хоть в сенатори, та на сойм у Варшаву намісць усяких „мосцівих", що їх тепер не дочислять ся після вашої роботи. Наколиб вас побачив Жовковський, то не сказав би в друге, що козаки свинопаси! Стецьку!

Стецько (підбігає до нього). Слухаюсь!

Нагайвенко. Поскоч, нуте сину, до мого куріня, та добудь з льоху бочілку старої контушівки для лепських контушівців.

(Стецько відходить на право).

Шумило. Дуже мудра річ!

(Товариство сьміє ся здорово).

Козак І-ший (до Нагайвенка). Так ви, батїку, осібним курінем тут живете?

Нагайвенко. От тут (показує рукою на право) за чагарником, в круглику, з пасїкою сиджу курінем. Куру горілку, меди сичу, та Богови молюсь.

Затїєнко. Тобі пораб вже в монастир!

Нагайвенко. Дожидаюсь „вашецї", пійдемо разом, — гурт Богови милійший. (Товариство сьміє ся).

Козак І-ший (до Нагайвенка). От то і є по нашому, у куріню сидїти, мід горілку пити, а то кат зна навіщо заводять (розглядаєсь по сценї) хати на помостї, та ще деякі і в перинах, гріючись неначе (спльовує) жиди, переводять козацьку удаліcть.

Шумило. Дуже мудра річ!

Козак V-тий (Лях). Пропаде, немов тая порошина з дула, козацькая слава, що по всім сьвітї дивом стала, розляглась, простяглась, а ворогам лихом знати далась.

Козак II-гий. Не кряч, ляцька галко, на погибель козацької слави, а плач лучше братів своїх, що не знали броду, та поникли головами в „жовту" воду.

Шумило. Дуже мудра річ!

(Товариство сьміє ся).

Козак V-тий (ударяєсь по шаблюцї). Хто після „жовтих" та „крутої балки" ще мене Ляхом сьміє звати — хай виходить сей час зо мною на одиночку.

Нагайвенко. Не горячись, братіку; таких у нас не має! Ти наш брат! ти козак і кінець!

Козак І-ший (до Нагайвенка). Можеб ми, батіку, не дожидались тут гостини, а подались прямо у твій курінь.

Шумило. Неглупая річ!

Нагайвенко. Сегодня ви гості пані Тимошевої; завтра-же загуляємо по свойому у моїм куреню.

Шумило. Тож мудра річ!

Тимошева. Розкажіть, панове молодці, як ішла побіда, бо ми тут усякого чували.

Козак І-ший. То діло, пані матко, бандуристів, хай вни про те розказують. Наше діло, коли треба, — битись, а опісля загуляти, та про минувше й не гадати.

Шумило. Слушна річ!

(Всї сьміють ся).

Вихід IV-тий.

(Тісамі, **Стецько**, котрий вточує дверима з правої сторони на роді тачок бочілку „контушівки", а за ним другий чура, **Івас**, бочілку меду).

Шумило (показуючи на першу бочілку). Сильна річ, (а опісля показуючи на другу) а сяя ще сильнійша річ!

(Товариство сьмієсь під вусом).

Нагайвенко (в гуморі). Скажи раз, Шумило, де що більше!

Шумило. Доселї не було ще до чого говорити.

Затієнко. Тим паче, що Шулїка, хотяй коран знає, а все таки либонь корану не держить ся, та онтую муху (показує на бочілку, що на столї) певняком висушить.

Шумило. Слаба річ.

Нагайвенко. Та скажи раз дещо більше!

Шумило (оглядає привезені бочки). От і скажу (усьміхаєсь). Я думаю, що найлучше буде, сливе будемо пить „переставную".

Кіндрат. Як жеж то переставную?

Шумило. Слаба річ; такий козак, що не знає того,

що поставець горілки один від одного треба переставляти поставцем меду, бо то, бач, стара козача правда: горілка валить в перед, мід тручає в зад, а за переставкою козак з ніг не подасть ся. От що є!

Кіндрат. Сего не знав.

Шумило. Бо того у низу на „Січи", а не в бурсї, у Києві, та і не черці учать. От що є! (Товариство сьміеть ся).

(Серед того Стецько наточив поставець і подає його Гагайвенкови).

Нагайвенко (підносить в гору поставець). За здоровля, та щасливий поворот славного товариства Запорожського! До тебе Опанасе! (Випиває, а Стецько опять наповняє поставець, та подає Затїєнкови).

Затїєнко (серед того до Нагайвенка). Здоров старий Шулїко! (а взавши від Стецька повний поставець): Хата без жінки, як рік без весни, або весна без сонця.

Нагайвенко. Або їдочубий без олїю — (показує на свою голову) тутка.

(Товариство підсьміхує ся).

Затїєнко (споглядає строго на Нагайвенка і кінчить). За здоровля козачок: панї Тимошевої, та їхньої Одарки. До вас, панї матко! (Випиває, а Стецько наливає та подає Тимошевій).

(Товариство між собою гомонить).

Козак І-ший. На біса у нашому товаристві баб!

Козак ІІ-гий. Пусти бабу в рай, а вна й корову потягне за собою!

Тимошева (підносячи поставець до Шумила). До вас, пане подосаулїй, за здоровлю батька Богдана. „Мир християнству, а на зачинщика Бог і його хрест!", як казав Наливайко. (Випиває).

(Товариство кричить: „Гура! Гура! Гура!).

Шумило. Іноді мудра річ — козацькая баба.

Козак І-ший. Либонь і ти пійдеш слїдом Затїєнка, та зтанеш женихать ся?

Шумило. Слаба річ! (Взявши від Стецька поста-

вець). Я в твої руки (до козака 1-шого) за память батька Наливайка! (Випиває).

(Стецько дальше точить і подає).

(Товариство кричить: „Гура! Гура! Гура!).

Козак І-ший (до 2-го. Я до тебе за Стецька Острярицю! Випиває).

(Товариство гомонить: „Гура!").

Козак II-гий (до 3-го). Я до тебе за Карпа, щоб і тебе, як його похоронило товариство в порілочній бочці. (Випиває).

(Товариство здорово регочесь).

Козак III-тий до 5-го). Я до тебе за чисту душу батька Конашевича! Випиває).

(Товариство викидає тричи шапками в гору: „Гура! Гура! Гура!").

Козак IV-тий. Панове молодці, таж ми тризни по усопших не справляємо! Хай їм сьвятая, їхнею кровю зрошеная землиця, легкою буде, а сьвятий Юрій хай їх у Всевишнього визволяє! (Звертаючись до козака 5-го). Пю то тебе, ляцький потомку: таким, як ти Ляхам, миром-мир, а Ляхам-врагам адський пир! (Випиває).

Козак V-тий. О Боже! зруб з вудкі морже, а з козака рибкен, цоби собє попливал".

(Товариство регочесь).

Вихід V-тий.

(Тісамі і **Одарка** з дверий на ліво).

Затієнко (побачивши Одарку, підбігає до козака V-го): Пий до Одарки, або даси менї поставець.

Козак V-тий. І вам, пане осауло, не дам, і сам пити не буду до хвартушка. (Звертаючись до Кіндрата). В твої бурсаче-козаче!

Шумило. Гура! Бравий козак з Ляха.

Козак І-ший (довірочно до товариства). Баба і рак, не в голові мають розум, та і не в голові смак.

(Товариство регочесь).

Кіндрат (до Одарки). В твої рученята, Одарко. (Випиває).

Одарка. Опять солодиш на словах. (Покривляючись). „Рученята! Рученята"! Подивись на славне товариство; вни в контушах, а преціњ не солодять на варшавський смак.

Затієнко. Козак, не дівчина, а ти братїку (до Кіндрата) піймав облизня.

Нагайвенко. Конець діло хвалить. Не для всякого бо готують облизня, а куций зайцеви не рівня!

(Товариство сьміє ся).

Шумило. Опять статечная і мудрая річ.

Затієнко. Чи то опять коран, Шулїко?

Нагайвенко. Аввакум говорить на обум, а ти бери на ум, — опроче гарбузи не образи, а макогони не коран.

Шумило. Тоже не слаба річ.

(Товариство гуторить між собою живо, та підсьміхує ся).

Одарка (котрій Кіндрат сам подав поставець). За ваше здоровля, панове молодці. (Випиває на кілька ликів і обтираєсь хвартушком).

Затієнко. За чиє-же здоровля пєш, Одарцю, зі серця?

Одарка. За всїх! Віддає поставець Кіндратови).

Нагайвенко. За всїх без одного, а з тих за одного, — козаченька молодого!

Затієнко. Чомуж конечно молодого?

Нагайвенко. До жованя мяса крім голоду і добрі зуби потрібні!

(Товариство підсьміхуєсь, та гуторить між собою).

Одарка. Ходімо матусю, не мішаймо панам молодцям в забаві.

(Ся річ іде між товариством довірочно).

Шумило. Дуже мудра річ, бо нам з бабами не видить ся.

Козак І-ший. Яб її поцілював за сю мудру річ, хотяй не опитний в тім ділї.

Шумило. Не научу тебе, бо і сам не умію!

Тимошева. Забавляйте ся, панове молодці, бо у нас зайвого часу не має; треба приладити угощенє, як слід, для славного товариства. (Тимошева і Одарка виходять на ліво).

Вихід VI-тий.

(Тісамі, крім **Тимошевої та Одарки**).

Нагайвенко (до Затієнка). Можеб ти, Опанасе, научив підосаулу цілувать дівчата, бо він жалкуєть ся, що не уміє.

Затієнко. Ти либонь евнухував в неволи, тож і більше з дівчатами не утнеш.

(Товариство сьміє ся).

Козак І-ший. От тепер то знаю, що се пир козацький. (Затягає співати). „Ой там добре, ой там гаразд, А де свій з своїм пє, Ой де і свій атаман є!" Нуте, панове, потягайте!

(Серед того поставці кружляють, — товариство пє „круговоую").

Козак І-ший. Як череді без личмана, так козакови без гетьмана!

Шумило. У нинїшному пиру у нас атамана нема, хайже нам, панове товариство, атаманує батько Нагайвенко.

Товариство. Слушно! Гура! Хай атаманує.

Нагайвенко. Спасибіг, панове товариство, за почесть, но я вже одсталий од звичаїв славного товариства, тож думаю, що хто инший буде лучший.

Затієнко (з насьмішкою). Він (показує на Нагайвенка) задумує тричи відказувати ся так, неначеб його кошовим атаманом клали.

(Сам Затієнко здорово регочесь, де хто з товариства скручує вус, та підсьміхуєсь).

Вихід VII-мий.

(Тісамі і Христя в двома служивими хлопцями вносять на деревляних мисках хліб і сушеную рибу, та ставлять на столї).

Затїєнко (показуючи на Христю). Кажеть ся, Нагайвенкова підбічниця, незгірш сушеної риби зісохла.

(Товариство сьміє ся).

Христя. Просимо на хліб та на сіль!

Нагайвенко (усьміхаючись). За тую обиду, що менї тепер заподіяв Затїєнко, прошу вас, панове молодцї, зробіть над ним козацький суд.

Товариство (сьміючись гомонить). Слушно! слушно. Де козаків людий двоє, там і може бути суд над третим.

Шумило. Лучше всякої кари, панове молодцї, присудїмо йому звінчати ся з цїєю бабою.

Козак I-ший. Доволї тяжка кара!

(Товариство сьміє ся).

Козак II-гий (до першого). Не дрочи баби, бо роздрочена баба гірш собаки.

(Товариство здорово регочесь. Христя та служиві виходять).

Вихід VIII-мий.

(Тісамі, без Христї, та ебз служивих).

Нагайвенко. Женити Затїєнка не берімось, він бо сам над тим мізкує, а я даже покажу йому дорогу, звідкіля має собі добути води до відмолодженя; кару-же придумав я йому иншу.

(Товариство сьміє ся).

Шумило. Якуж то?

Нагайвенко. Ми суд козацький, но наколи ви всї в польських контушах, хай-же кара буде шляхоцька. Тут (показує на полицю) є здоровий шляхоцький, чи монастирський ляцький поставець, хай-же Затїєнко...

Шумило. Черкає його по очереді до кождого з нас.

Нагайвенко. Ні, не так! Хай черкає його по польському звичаю.

(Тут Стецько подає Нагайвенкови з полиці поставець).

Нагайвенко (взявши в руки поставець). От тут, панове молодці, в половині поставця є золота обручка. (Товариство заглядає до поставця). Сливе отже Затієнко черкне його од одного разу, та влучить по обручку, то свободний од дальшого черканя; сливе-же перепє понище обручки, або не допє до неї, то треба доьляти і хай опять пробує щастя; а сли не втрапить по обручку, то опять і опять і опять.

Товариство. Слушно! Слушно! (Товариство гуторить, регочесь, та живо ґестикулює між собою).

Нагайвенко (серед того наповняє поставець і подає Затієнкови з насьмішкою). Прошу, мосьцівий, контушовий пане! (Затієнко бере поставець).

Шумило. Сильна річ, но вна ослабне.

(Коло Затієнка ґрупують ся Шумило, Козак 1, 2, 3 і 4. Затієнко потягає з поставця, а опісля всі заглядають до поставця і кричать: **Перетягнув! Перетягнув! Опять дольляти!** Стецько доливає з дзбанка).

Шумило. Перетягнути то не ганьба козакови.

Козак V-тий (до Нагайвенка). Скажіть мені, батіку, звідкіля можна добути воду до відмолодженя, бо ви щось натякнули Затієнкови і не докінчили?

Нагайвенко. На віщож тобі тоє знати, таж ти наймолодший у сьому цілому гурті?

Козак V-тий. Така вже моя вдача, що люблю много знати; тож, батіку, зробіть ласку, та не мучте, а розкажіть.

Нагайвенко. Добре, розкажу, але ти на обмін скажи мені, чи Тимош вже приобіцяв Затієнкови Одарку, чи ще ні? Тиж, здоров знаєш, що я тут неначе родичем-дідусем, тож мені треба знати, що і як лаштувати.

(Серед того Затієнко опять потягає з поставця).

Шумило (кричить). Опять перетягнув!

Козак V-тий (до Нагайвенка). Либонь приобіцяв, а може й ні, я точно не знаю, не моє то проче діло.

Нагайвенко. Не моє то тоже діло, бо ачень не по-

судиш мене о те, щобим хотів у нього відбивати дівку? (Усьміхаєсь).

Козак V-тий (сьміючись). У вас є вода до відмолодженя, а про старі печи, батіку, та про їхню прислугу, звісно, погана поговірка.

Нагайвенко (сьміючись). В старій печи чорт вагаття підкладає; алеж я її прадідом бути можу, тож скажи мені все, що знаєш! (Затієнко пє дальше, серед веселости товариства).

Козак V-тий (до Нагайвенка). Після корсунської удачі ми відслужили, як слід, молебень над апостолами, тричи вистрілили з гармат, і здорово пирували на місцю побіди. Тоді то Затієнко, сам хмільний, підійшов до Тимоша на підпитку, та став його дратувати, що по вашій голові йому більше з славним товариством не гуляти, бо прийдеть ся дома сидіти, жінки та дочки сторожити.

Нагайвенко (голосно). І тоді Затієнко обіцяв ся його виручати? (Про себе). Не діжде, вовкулак. (Голосно). Щож же Тимош?

Козак V-тий. Тимош, підхмелений, став плакать над своєю долею, а тоді...

Нагайвенко. Приобіцяв Одарку?

(Товариство регочесь, бо Затієнко не допив).

Козак V-тий (до Нагайвенка). Не тілько приобіцяв, а й поклав ся, слова не ізміняти. Тимош дав також Затієнкови письмо к пані Тимошевій.

Нагайвенко. Га! Хай сьвятий благословить новоженців, а мені хай допоможе звести їх до гурту.

Козак V-тий. На мою думку, не легко буде Одарці повинувать ся та йти замуж за однолітця її батькови!

Нагайвенко. За волею батька, та за моїм сьвітом наша люба ясочка (отирає рукавом сльози) пійшла би і за косоокого Татарина.

Козак V-тий. Сливе так, то незабаром будемо пити на весілю, бо Затія немедленно хоче женити ся. У нього готовий вже хутір близь Краснополя, тудою і оправив ся просто з під Корсуня запорожський піп,

Хома, і ме там дожидать ся новоженців, щоб їх повінчати.

Нагайвенко (розсїяно). Повінчає, повінчає!

Козак V-тий. Ви, батїку, либонь щось не доброго задумуєте?

Нагайвенко (збентежений). Нї, сину! Нї, сину! Я, бач, тілько так призадумав ся, чи то личить невінчаній козачці їхати в двір свого мужа.

Козак V-тий. Всяково воно водить ся, а тим паче у таківський воєнний час.

Нагайвенко. Правда твоя.

Кіндрат (до товариства). Панове молодцї, прошу закусувати, а то й холодне прохолоне.

Затїєнко. Менї всьо одно; менї вже й так черезчур горячо. (Пє опять).

Нагайвенко (про себе, споглядаючи зловіщо на Затїєнка). Буде тобі холодно, аж по макогонови.

Шумило (заглядаючи в поставець). Єй Богу! втрапив по саму обручку!

(Всї заглядають до поставця, та голосно потакуючи): **„Втрапив! Втрапив!"**

Козак I-ший. Затїєнко має хорошу міру в губі, тож міг тої штуки до разу доказати, щоб втрапити по обручку, но не хотів, щоб більше випити.

(Товариство сьміє ся).

Шумило. Нумо, панове товариство, попробуймо кругом, хто втрапить по обручку. (Наливає).

Вихід IX-тий.

(Тісамі і **дїд-бандурист**).

Бандурист (входячи стає у порога, піднявши руки, як піп до благословіня). Славному козацтву миром-мир, а врагам адський пир.

Товариство. Здоров! Здоров! Дїдусю!

Затїєнко (до бандуриста). Відкіля і кудою Бог провадить?

Бандурист. В Білоцеркву дороженьку вертаю, там

гадаю дожидать ся повороту пана Хміля. Тож вибачайте, панове товариство, що загостив.

Нагайвенко. Подорожному і Бог вибачає, а ми не маємо що вибачать, бо ми такому гостю дуже раді. Сідай, праведнику, покріпи ся з дороги, а далі може нам ушквариш дещо нового на своїй бандурі.

Шумило (подає бандуристови поставець, котрий дотепер тримав в руках, зі словами). Пий, Божий старче!

Бандурист (підносить поставець). За славу славного гетьмана воїска запорожського (випиває).

Товариство (хором). За твоє тоже!

Шумило (підносить бандуристови поставець меду). Закуси, праведнику, горівку жовтим медом, та затягни дещо про „жовту" воду.

Товариство. Нуте! нуте, дідусю. (Ґрупуєсь коло бандуриста).

Бандурист (тримаючи поставець в руці). Жовтим медом не погорджу, а про „жовті" води такой замовчу, я бо готовлю теє у Білоцеркву для самого пана Хміля і поклявсь передше не співати, поки мої очи не побачать батька Зиновія, Богом нам даного, Богдана Освободителя. Тож простіте, панове молодці! (Випиває).

Нагайвенко. Слушно, праведнику! Слушно! Ми тобі коня дамо і сами поїдемо в Білоцеркву послухать.

Затієнко. Я дам десять червоних, щоб тут послухать і не їхать в Білоцеркву.

Козак І-ший. А ми й тут раді слухать і в Білоцеркву потягнемо. (Товариство гуторить).

Нагайвенко (до Затієнка на ухо). У тебе зайвого часу не має, під Краснополем піп Хома дожидає.

Затієнко. Хтож же тобі теє сказав?

Нагайвенко. Тимош боїть ся, щоби баби не понатурились, про тоє просить мене, щобим тобі поміг у баб, та щобим тебе остеріг, щоби ти з письмом від нього заздалегідь не зраджував ся.

Затієнко. Таківське то діло! Но я досіль не доба-

чаю у тебе охоти до помочи; ти напрōтів, тілько сьміховню надомною зводиш.

Нагайвенко. Стрівай. Я опитнійший чим ти у таківських ділах. Бабів не бере ся приступом, бо з силованою жінкою не далеко зайдеш, так як і далеко не заїдеш соломянним конем або сінним волом. От що є!

Затієнко. Може й твоя правда?

Нагайвенко. Істинна правда, та й добра рада, а що рада, то не зрада! Слухай мене у всьому. Одна голова добре, а дві лучше. Я Тимоша тоже шутками женив і оженив, тож і його дочку шутками звінчаю!

Затієнко. Головне діло в тім, скоро тобі удасть ся звінчати її?

Нагайвенко. До трох днів буде по весілю.

Затієнко. Не вжеж? Поклянись!

Нагайвенко. Клянусь тобі, що до трох днів звінчаю Одарку. (Про себе). Тілько не з тобою.

Затієнко (ударяє його здоровезно по плечу). Тепер Шуліко, вірю тобі!

Нагайвенко (хитро). То мало, що ти мені віриш!

Затієнко. Щож же ще хочеш?

Нагайвенко. Хочу, щоб ти мене у всьому, сліпо слухав, та не зобиджав ся, наколи я навіть над тобою стануськ глумити, та сьміховню зводити, бо з бабами нашому братови тяжша справа, чим з Татарами у степовому буряні.

Затієнко. Здаюсь зовсім на твій опит.

Нагайвенко. Тож остав мені свобідну руку у сьому ділу, а сам притворись, що тобі Одарка її не на думці.

Затієнко. Ох! се прийдесь найтяжше!

Нагайвенко (усьміхаючись). Не вжеж? Га! щож робити? Так треба, а я, бач, жіночі примхи чи не лучше знаю, чим шлях у Крим.

Затієнко. Робиж як знаєш. Ага! Може би тобі дати письмо Тимоша к пані Тимошевій?

Нагайвенко. Добре, давай! (Про себе). Сама риба йде в невод. (Затієнко дає письмо, котре Нагайвенко ховає за пазуху).

Кіндрат (підносить бандуристови поставець меду). Позвольте, батьку, меду.

Бандурист (взявши в руки поставець). Спасибіг, молодче, хай сьвятий Юрій проведе тя дорогою слави козацької, та у Бога за твоєю душею заступить ся.

Нагайвенко (до бандуриста). Глянь на нього, дідусю, який він не свій (показує на Кіндрата) йому мабуть потрібно благословеньства, щоб дівчина любила.

Бандурист (весело). Того йому не треба! Йогоже на те таким хорошим мати породила, щоб кожда дівчина любила.

Нагайвенко. Я тоже так думаю, та я даже запримітив, що його не аби яка козачка любить.

Кіндрат (живо). Не вжеж дідусю? Чи ви не помиляєтесь?

Нагайвенко (на ухо). Не помиляюсь сину! (Відводить Кіндрата на сторону). Скажу просто! Одарка розкішна як степова кляча химерує, одначе вже ті її химери такі, як танець галки у воздухах, коли її на лету поцілить ся!

Кіндрат. Бог би з вас говорив!

Нагайвенко. Вна тоже знає, що ти її любиш!

Кіндрат. Хтож же її тоє сказав?

Нагайвенко. Який же ти неопитний. Дівчина завсіди скорше знає, що ти її любиш, чим ти сам!

Вихід Х-тий.

(Тіеамі, та **Одарка**, а за нею **Христя** вносить на срібних тарілках медяники).

Одарка. Просимо, панове молодці до меду медяників; а чомуж же ви мяса не ласкаві? Просимо угощайте ся!

Нагайвенко (до Кіндрата). Я йду з Одаркою на розум поговорити!

Кіндрат. Батїку! можеб не так притьмом, щоб не зопсуть діла!

Нагайвенко (усьміхаючись). Коваль клепле, поки тепле, тож довіряй мому опитови! Тиже йди до Затї-

енка і балакай з ним про що небудь; він тоже хоче на Одарці женити ся.

Кіндрат. Сливе так, то я пропав!

Нагайвенко. Не жури ся, ми всі за тобою. (Уводить Одарку на бік, а Кіндрат з Затієнком розмовляють шепотом і несупокійно споглядають на Одарку та Нагайвенка; товариство же гуторить між собою, та постоянно пє „круговую”).

Нагайвенко. Одарцю! Не лукав зі мною! Кіндрат сватаєть ся до тебе. Чи пійшлаб за нього?

Одарка (засоромлена). Таж він такий молоденький; деж йому вже женити ся?

Нагайвенко. Тож він не на старій Христі, а на тобі хоче женить ся, а ти ще молодша, чим він, тож обоє в сам раз під пару! (Сьміє ся).

Одарка. Мені ще пора за муж!

Нагайвенко. Не довга, по мойому, пора, бо і Затієнко з таким-же наміром приїхав, а сих молодців, купаних в горячому, чортовому молоці, привіз зі собою, щоби тебе взяти силою!

Одарка (налякана). Страшно, дідусю!

Нагайвенко (усьміхаючись). Так щож!? Любиш Кіндрата?

Одарка. Люблю, дідусю! (Прислонює очи хвартушком, обертає ся та втікає в двері на ліво, а Христя виходить за нею).

Вихід XI-тий.

(Тісамі, без **Одарки** та без **Христі**).

Шумило. Одна прикмета мудра у бабів.

Затієнко. Якаж?

Шумило. Що вни дають ся полохати, як зайці, та втікають звідтіля, де їх не потрібно.

Затієнко. Слаба річ!

(Товариство сьміє ся).

Шумило. Мудра річ. Де дві баби, да три жаби, зберуть ся у місті, не переспорить їх чоловіка й двісті! Тож без бабів лучше!

(Товариство сьміє ся).

Затїєнко. Скажи но ти, премудрий Шумило: чому Бог не сотворив Еви з ноги Адама?

(Товариство сьміє ся).

Шумило. Бабу біда породила, а біду чортова мати!

Затїєнко. Бог не сотворив Еви з ноги Адама, щоби жінка не бігала за другими! Не сотворив її тоже з руки Адама, щоби мужа за лоб не дерла; не сотворив тоже з голови Адама, щоби не була мудріща од мужа, а сотворив з ребра, щоби ним піклувала ся, та йому вірно служила.

Шумило. Чому-же намовила Адама на яблоко? Ой горе тому, хто має жону! втоптана стеженька до його дому!

Затїєнко. Не жаль потапати у чистій воді!

Шумило. Поки дївка не віддасть ся, то і псови води подасть, а скоро віддасть ся, то і собі не хоче! Тепер баб по сїм за цибулю! Баба та чорт то собі рідня! Кажуть: добра жінка, як дванадцять раз на день обдурить, а як яка, то і без числа! Лїпше залїзо у воді варити, ніж песячу личину, жену добра учити!

(Товариство сьміє ся).

Затїєнко. Менї видить ся, що ти либонь вже був нещастно жонатий!

(Товариство сьміє ся).

Шумило. Нї! то ти жениш ся на чотири вітри, а на пятий шум!

(Товариство сьміє ся).

Затїєнко (підходить до Нагаївенка). Ну, щож?

Нагайвенко. Буде добре.

Затїєнко (нетерпеливо). А тепер же як?

Нагайвенко. Не згірше!

Затїєнко. Щож же сказала моя горличка?

Нагайвенко. Призналась.

Затїєнко. До чогож?

Нагайвенко. Призналась, що любить.

Затїєнко. Не вжеж.

Нагайвенко. Стрівай, я пішлю ще к ній довіреного свого чоловіка, а ти держись відсторонь її!

Затієнко. Когож пішлеш?

Нагайвенко. Кіндрата.

Затієнко. Либонь непевний посол!

Нагайвенко. Моє в тім діло. Він учений, а науки не від ліса забігти. Таківський учений своєю річею потрапить у дівочі мізки лучше, чим бандурист у козачі.

Затієнко. Роби, як знаєш.

Нагайвенко. Ученому сьвіт, а невченому тьма. Тебе тоже треба було учити, доколі лежавєсь в поперек лавки; а колиж вже ставєсь упоздовж лежати, то стало за пізно!

Затієнко. Не штука-наука, а штука розум! Лучший розум природжений, як научений!

Нагайвенко. Розуму не до старости, а до смерти треба учить ся! В умілого і долото рибу ловить.

Затієнко. Через письменних, та учених западеть ся сьвіт!

Нагайвенко (про себе). За дурними нічого в Київ їхати, вони й тут є! (Глядить на Затієнка і пукає в своє чоло пяльцем). У нього умцю, за дурну вівцю! Ні з губи мови, ні з носа вітру. Ой утеребив Бог душу, як у пень, та певно сам Бог кає ся!

Затієнко. І на мудрих дідько на лису гору їздить.

Нагайвенко (про себе). Дурний носить серце на язиці, а мудрий язик у серці. (Голосно). Божевільний Марку, ходиш по ярмарку: ні купуєш, ні торгуєш, тілько робиш сварку! Гониш ся за лисицею, а купуєш зайця! Я йду к Кіндрату, щоб діло кончати!

Затієнко. Дак поспішай!

Нагайвенко (підходить до Кіндрата, уводить його на бік і каже). Кіндрате! Затієнко дивить ся в тій хвили на тебе, тож будь холодний, неначе евнух турецький. Всьо йде дуже добре.

Кіндрат (живо). Щож же?

Нагайвенко. Не горячись, та не зраджуй ся!

Кіндрат. Повинуюсь.

Нагайвенко. Одарка тебе любить і буде твоєю!

Кіндрат. О Боже!

Нагайвенко. Тихо!

Кіндрат. Не йму віри свому щастю!

Нагайвенко. Не будьже бабою! Тепер йди до пані Тимошевої, та до Одарки. Про письмо, що у мене не згадуй ні словечком. Поклони ся пані матці, та поцілуй Одарку. Завтра ваше вінчання, моя в тому голова, щоби до приїзду Тимоша всьо було улаштоване. Затієнкови я сказав, що тебе відправляю до Одарки, щоб сватав її для нього!

Кіндрат. Може то не личить з козацькою честю, своїх старшин зрадою брати?

Нагайвенко. При дівчині молодший і красший є старшиною. Тож іди!

Кіндрат. Спасибіг, дідусю, йду!

Вихід XII-тий.

(Тісамі, без **Кіндрата**).

Нагайвенко. Нумо, братя, веселійше! Чи то пир ушкалів-розбійників, темною нічію в темній дебрі, чи пир славного товариства? Нуте старче! Стрій бандуру, тни тропака! Нумо Опанасе! (До Затієнка).

(Бандурист грає. Нагайвенко з Затієнком, Шумило з Козаком І., Козак II. з III-тим. Козак IV. з 5-тим тнуть тропака, а далї пускаєсь і бандурист, та падає товариство здорово регочесь, занавіса спадає).

(КОНЕЦЬ ПЕРШОЇ ДІЇ).

ДІЯ ДРУГА.

(Діє ся на другий день, в пасіці Нагайвенка, біля його куріня).
(Сцена представляє вишневий садок перед пасікою. На задній кулїсі, лїворуч курінь з желїзними дверима, та желїзним огородженем, в роді частокола. По серединї сцени, в глубинї (під задною кулїсою) під більшою вишнею стіл прикритий білою скатертю. На сьому хліб, сіль, мід у вощинї, медянники, сушена риба, всьо на мосяжних тарілках і барилка з серебрянними обручами, та серебрянним кручком до сточуваня і 2 поставцї. Під деревами ще дві бочки і два дзбанки).

Вихід I-ший.

(Тимошева і Нагайвенко сидять біля стола).

Нагайвенко. Дак щож, Марто? Обулась ся вже з тою думкою, що Одарка майне в сьвіт?

Тимошева. Сього і не говоріть, дідусю! Кудоюж їм отправлять ся, вни останугь ся при нас.

Нагайвенко. Може й так, може й нї.

Тимошева (налякана) Може Кіндрат казав, що хоче її забірать кудою?

Нагайвенко. Об тім ще й бесіди між нами не було, одначе я уважаю, що їм ще сьогодня треба з відтїля уходити і то перед вінчанєм!

Тимошева (зриваючись). О Пречиста Діво! а сеж по якому обичаю і навіщо?

Нагайвенко. Тимош поклявсь під Корсунем на підпитку дати Затїєнкови Одарку і слова свого не зломить.

Тимошева. Лучшеж долю дитяти, чим слово ізломати?

Нагайвенко. Чиж ти не знаєш Тимоша?

Тимошева. Знаю! Знаю! (Задумуєть ся).

Нагайвенко. Тож остав менї се дїло. Я всьо так уладнаю, та доведу до кінця, що й сам Тимош буде вдовольний, наколи його виведу з тої халепи, в яку попав, бож і в нїм обізветь ся батьківське серце.

Тимошева. Він може й тепер роздумав ся?

Нагайвенко. Може і роздумав ся, та того він не покаже по собі.

Тимошева. Якжеж ви, дїдусю, задумуєте всьо тоє уладнати?

Нагайвенко. Штукою!

Тимошева. Якоюж?

Нагайвенко. Стецько тобі пояснить всьо, а ти попіклуй ся доглянути Одарку і Кіндрата, як молодих холопів до вінчання. Не позабудь головно її русої коси начорнити, а Кіндратови лице троха чорномазе видати. Уборів доставив вже Стецько зі слободи, а чорну краску зладив я татарським робом і тоже Стецькови дав. Дружби, дружки і цїла ватага весїльна дожидає їх в слободї. Стецько кермує всїм. Затїєнко і цїле товариство, вже і так підхмелені, прийдуть сюда, а тут у мене (показує на барилку на столї) лїк такий, що з похміля і за добу не опамятають ся, їхнїже чури вже так сплять, що й пальбою з гармат не пробудив би їх, бо я їм тоже підмішав азіятського маку до горівки.

Тимошева. Щож же з того буде?

Нагайвенко (сьміючись). Буде прегарно! Хмільний Затїєнко поблагословить Кіндрата з Одаркою, думаючи, що то холопи, а тодї на йогож, Затїєнкових конях відправимо молодят у Затїєнків хутір під Краснополем, де запорожський піп Хома дожидаєть ся Затїєнка з Одаркою, щоб їх повінчати; і він звінчає Одарку з Кіндратом.

Тимошева. На віщож сього?

Нагайвенко. Нема часу зайвого! Тобі треба знати, що Затїя привіз письмо від Тимоша, опроче моя голова у сьому дїлу, а тобі треба повинуватись менї.

Тимошева. А як тоє не вдасть ся? Тодї вни нас на списах рознесуть з досади!

Нагайвенко. Всьо я придумав. Збруя їхня похована, тож всьо йде так складно, як мід у козацьке горло.

Тимошева. Боюсь зради з боку холопів!

Нагайвенко. Свої люди не татари! Не опасай ся!

Тимошева. Кожда ручка собі карлючка. При добрій годині є брати й побратими, а при лихій годині не має й родини.

Нагайвенко. Твоє діло тілько, щоб Кіндрат був чорномазий, а Одарка щоб мала чорну косу, а проче я виведу як слід.

Тимошева. Повинуюсь вашому опитови, дїдусю; тілько позвольте менї їх проводжати у Краснополе!

Нагайвенко (сьміючись). Позваляю! Коли хочеш з донї молодиці, то надївай з їжака рукавиці, жени сина коли хоч, коли можеш, давай доч! (Сьміє ся).

Тимошева. О Господи праведний! Позволь спасти бідній матери дитину від нелюба! Не таке краджене весїля надїялась я справляти своїй одиначцї!

Нагайвенко. Допоможи сьвятий Юрію! (До Тимошевої). Марто! йди вже, бо от Стецько надходить, а часу зайвого нема!

Тимошева. Відходжу! (Відходить).

Вихід II-гий.

(Нагайвенко і Стецько).

Нагайвенко. Щож же Стецьку?

Стецько. Всьо готове, деж же Одарка та Кіндрат?

Нагайвенко. Та ти їх ще не бачив?

Стецько. Христя казала, що вни к вам пійшли!

Нагайвенко. Відгукнись! Вни либонь по чагарнику похожають, звісно: молоді, та любують ся усякою тварею Божою, чи то птичка, чи цьвітка. Звичайно молодість!

Стецько. Так? Вни безжурно час проводять, а ми з а них свої мізки висушуємо.

Нагайвенко (усьміхаючись). Може колись за те пособить ся їм відвдячитись тобі таким же хлїбом?

Стецько. Пугу! Пугу!

Голос Одарки (близко за сценою). Пугу! Пугу!

Стецько. Ходьте скорійш сюда!

Нагайвенко. Памятай же Стецьку, щоб всьо пійшло як слід! Грошний на угощенє в дорозі не жалій холопам. От тут тобі узличок султанців, а тут другий польських червінців, бо всякі гроші в дорозі хороші.

(Стецько ховає гроші за пазуху).

Вихід III-тий.

(Тісамі, а далї Одарка і Кіндрат).

Нагайвенко (співає):

Пора мати, жито жати —
Колос похилив ся.
Пора мати заміж дати —
Голосок змінив ся...

Ой пійду я моя мамо,
Та за нього заміж,
Як ти мене та не даси,
Так я умру зараз.

Кіндрат (входячи з Одаркою). Щож ви дідусю такі веселі?

Нагайвенко. Радію вашому щастю!

Кіндрат. Чи вно тілько пійде так складно, як ви дідусю придумали?

Нагайвенко. Козак не боїть ся ні тучі, ні грому, ні хмари, ні чвари. Козак як не сало їсть, не турка рубає, то собі біди шукає!

Одарка. А як нас дїдусю пізнають?

Нагайвенко. Не бій ся!

Стецько (глядить на ліво). Товариство надтягає сюда!

Нагайвенко. Уходїть, дїтоньки, з відтїля у двір, а Стецько вас проведе, та пояснить всьо точнїйше. Памятайте тїлько, щоб добре держались. Благослови вас сьвятий Юрію, козацький сьвятий заступнику, на новую, житейськую путь. (Робить тричи над ними знак

хреста; Кіндрат та Одарка цілують його в руки, а він їх в чоло).

Нагайвенко. Мерщій уходьте! (Обтирає рукавом сльози).

Кіндрат. Спасибіг, дідусю!

(Відходить Кіндрат і Одарка, котра оглядаєсь за Нагайвенком і сльози обтирає).

Вихід IV-тий.

(Нагайвенко, Іван, а далї Затїєнко, Шумило, Козак I, II, III, IV і V-ти та бандурист).

Нагайвенко (кляще в долонї). Івасю!

Голос Івася (з пасїки). Сей час!

Нагайвенко (призадумуєсь, та до себе). Який з сього пива квас буде, то сьвятий знає!

Івась. Що прикажете?

Нагайвенко. Подай менї поставець он тої настойки (показує на меньшу бочку під деревом) і всегда обережна, щоб нїхто не бачив, будеш менї, та бандуристови точити з неї, а прочому товариству з онтієї, що на столї.

Івась (наливаючи поставець). Розумію! (Подає Нагайвенкови повен поставець).

Нагайвенко (до надходячих Запорожцїв, котрі ще за сценою). Здорові були панове молодцї! (Випиває).

Товариство. Здоров батьку!

(Нагайвенкови вказує Івасеви на меньшу бочку під деревом і той наточує опять поставець, а Нагайвенко подає його бандуристови).

Нагайвенкови. Спасибіг за ласку, що не відказались навідать ся к старому на більожене ребро, та на лебедине стегно! Дай Боже всьо, що гоже, а що не гоже, поправ Боже, щоб було гоже! Пий праведнику божий! (Подає поставець бандуристови).

(Козак V-тий несе бандуристови бандуру).

Бандурист (бере в лїву руку поставець, а з правої в лїву дзбанок, в котрім мачає кропило зі сьвіжих цьвітів і кропить пасїку). Преподобні бжоловодцї Зосим,

Савватий (товариство знимає шапки) і сьвята матїнка Параскевія, да обитають в сїм зданію! Здорова була вода Оляна от Бога создана і земля Титяна і нові ключі трутовії. Ти вода Оляна проходила землями, ключами і входила ти в море, дайже тій бжолї много успішенія, много управленія і от уроків і от чужої бжоли нападенія, нехай з землї-матїнки йде, з землї-матїнки росте і чужу бжолу приведе. Амінь!

Товариство (хором). Амінь!

Бандурист (кладе воду з дзбанком і кропилом на столї, а поставець переймає з лївої руки в праву, та до Затїєнка). За ваше здоровля, пане осауло! (Дальше співає):

Ой на горі, на підгірку,
Сидів голуб з голубкою;

(Дальше каже):

Без бандури не йде! Треба випить, та за бандурою співать. За ваше пане осауло! (Випиває. Козак V-тий подає йому бандуру).

Товариство. Нуте! Нуте, дїдусю!

Затїєнко (охочий і веселий). Нуте! Нуте, божий старче. (Витягає з калитки червінцї і дає бандуристови).

Бандурист (ховає червінцї). Дай Боже вам сторицею, а менї трійцею, за вашою ласкою свою торбу полатать! (Строїть бандуру і граючи співає):

Ой на горі, на підгірку,
Сидів голуб з голубкою;
Вони собі цїлувались,
Цїлувались, милувались.
Що в голуба та сизая голова,
А в голубки позолочувана,
Чорним шовком подоточувана.

А молодець зза терема виглядає:
„Як биж моя дївчинонька та така,
Тоб я її цїлував, милував,
І до неї кухарочку та наняв,
А до неї та татарочку...

А сам би я та по водицю ходив,
Дівчиноньку та за рученьку водив".

Затїєнко. Бравий бандурист!

(Серед того Івась наточує поставець з бочілки на столї і подає Затїєнкови).

Затїєнко (весело). Бравий бандурист!

Шумило. Таківська пісня, слаба річ!

Затїєнко. В твої, Грицю! (до Шумила).

Шумило. Мудра річ.

Затїєнко. Нумо! Пиймо в ряд, щоб усякий був рад! (Випиває, а Івась наточує для Шумила).

Шумило (до Козака І.). Пий пивоту, та вигонь лихоту(щоб тая лихота не сушила живота! (Випиває, Івась подає Козакови І.).

Козак І. (до II-го). Чарочка моя кругленька, як я тебе люблю, що ти повненька. (До Козака II-го). По чарці, по парці, та впять по пять! (Випиває. Івась подає Козакови II-му).

Шумило. От се по мойому горілка! Від неї око побілїє, зуб закрутить, а в череві гріє, неначе наші мосцівих в Крутій Балці під Корсунем.

(Товариство сьміє ся).

Козак II. (до III-го). Колиб сього добра, та ще хоть пів відра! Здоров брате! (Випиває, Івась подає дальше).

Козак III. Бодай тії жили, що горілку курить вчили, якби не ся чімируха, козак згинув би як муха! Здоров друже! (Випиває, Івась подає).

Козак IV. Як до церкви, то ноги болять, як до корчми, то аж дрожать! Здоров козаче! (Випиває, Івась подає).

Козак V. Блажен муж, що до церкви не дуж, а до корчми чим дуж! До вас дїдусю (до Нагайвенка). По старинному обряду пють по дві із ряду! Здорові були! (Випиває, а Івась для Нагайвенка наливає з меньшої бочки з під дерева).

Нагайвенко. Таж чоловік на одній нозї не ходить,

а на двох, випиймо по другій, щоб на одній не скакали. Здоров Опанасе! (Випиває, Івась точить зі стола).

Затієнко. Перший поставець як по леду, другий як по меду, а третий не питай, лише давай! (Випиває, а Івась опять йому подає).

Затієнко. Добре дуть, як дадуть. Здоров божий старче! (Випиває, а Івась бандуристови з під дерева точить).

Бандурист. Випиймо до дна, щоб не було ворогам добра! За здоровля ваше, та в горличко наше! (До Шумила; випиває, а Івась подає).

Шумило. Будьмо живі, щоб з наших ворогів повитягало жили! Здоров брате Ляше! (Випиває, а Івась подає Козакови V-му).

Козка V. Випиймо по повній, щоб наш вік був довгий! Здоров Сидоре (До Козака II-го; випиває, а Івась подає).

Затієнко (до Нагайвенка). Щож же, братику, як стоїть моє діло? (Хитає ся на ногах від опяніня).

Нагайвенко. Лучше, чим ти на ногах!

Затієнко. Опять дратуєш, а то їй Богу за чуба помну! (Сьміє ся). Щож же баби казали?

Нагайвенко. Кажуть ждать до завтра, бо сегодня не пригожий день до таківських діл, сегодня бо пятниця.

Затієнко. У баби сім пятниць у тиждень.

Козак І-ший (підходячи). Кажуть тоже, що хто бабі завірить, той трох днів не переживе. На віщож тобі, осауло, женить ся?

Шумило (ударяючи по рамени Затієнка). Дуже мудра його річ!

Козак І-ший. Лучше всього буде, наколи завтра відправимо ся на Січ, та дідуся Нагайвенка зі собою заберемо! Пан Хміль послав Січовому товариству тисячу червінців на пиво, тож то буде бенькет, поки пан Хміль не позове опять у поход.

Затієнко. Я думав, що ви путящі товариші, що обіцявши провести мене до вінчаня, доверщете сего не тяжкого діла без роздору; наколиж однак ви тепер

хочете мене опустити то ідіть з Богом! Вольним воля! Затія чхає на вашу поміч! Тьфу! (Плює).

Козак І-ший. Не сердь ся Затіє! Ми против твоеї волї тебе не оставимо! (Обступають Затїєнка).

Всї. Не оставимо!

(Серед того Нагайвенко дає Івасеви знак і той наточує йому поставець з бочілки під деревом).

Нагайвенко (піднявши поставець). Панове молодцї! Не горячіть ся! Хто став в ряду, то держи й біду.

Козак V-тий. Гуртом добре й батька бити!

(Товариство сьміє ся).

Нагайвенко (до Козака V-го). Не перебивай друже! Козак всегда горить як сьвічка, як до роботи так до охоти!

Козак V-тий. Однак не до бісової жіноти!

Нагайвенко. Не перебивай, прошу! Робота ваша преславно покінчена над Жовтими Водами та під Корсунем, чомуж тепер нам не побенькетувати?

Товариство. Слушно! Слушно!

Нагайвенко. Вільно усякому, а тим паче пану осаулї Опанасови лицяти ся до дївчат...

Затїєнко. Тож то і є, що вольному воля!...

Шумило. А спасенному рай.

(Товариство сьміє ся).

Нагайвенко (усьміхаючись). Я розумію, панове молодцї, як то прикро потеряти з товариства такого товариша, як Опанас Затїєнко! Проживав і я не двічи таку розлуку з товаришами і не двічи топив я її в козацькій відрадї (показує на держаний в руцї поставець). Найтяжше прийшлось менї однак розстати ся з Тимошем, коли він після хотинської виправи увзяв женити ся на Одарчиній матери, Мартї. З тоски за ним я й поселив ся тут при них, та леліяв їхнї діточки. Одначе сьвятий Юрій позвав маленьких козачків у свою ватагу і осталась нам одна-одною Одарка! Здорові панове молодцї!

Затїєнко (пяний). Може й ти Шумило останеш при менї, щоб глядїти на моє щастя?

Шумило. Слаба річ!

Козак V-тий. Я не трачу надії, що пан осаула Затієнко розміркує діло, та понехає женихання. Се може і путня річ для лестровців, одначе нашому низовому козарлюзі не личить з бабою возить ся!

Шумило. То слаба річ!

(Серед того товариство пє круговую).

Козак І-ший. Солодоцщів наш брат низовий не любить!

Шумило. У бісової матери баба солодка!

Затієнко. А тиж кушав?

Шумило (кривить ся). Слаба річ!

(Товариство сьміє ся).

Бандурист (при акомпаніяменті бандури співає, а дехто з товариства потягає, инші пють круговую):

Ой матусю, ти не гай мене,
В далеку дорогу виряжай мене.
Тепер нічка та темненькая,
Козаку дорога та не далекая.
Ой їхав козак та дорогою,
Пустив голосочок та дібровою,
Пустив голосочок та зеленою:
Ой щось мені та дрімаеть ся
І кінь підомною спотикаеть ся.
Ой пущу коня на степ, на долину,
А сам ляжу на час, на годину.
Ой сплю годину, та сплю і другую
А вже повертає та на третую.
Ой добрая та годиночка,
Десь узяла ся та дівчиночка,
Ой вирвала вона та травиченьку,
Вдарила козака та по личеньку,
Вдарила козака та по білому:
„Ой встань, козаче, годі тобі спати,
Бо вже твого коня в степу не видати,
Татари ідуть і коня ведуть,
Тобі молоденькому з пліч голову зітнуть.
Татари ішли і табун гнали,

Й твого коника в табун заняли.
Ой хоч коня замуть, то другий буде...
Тебе зарубають, менї жаль буде...
Бо й повік такого уже не буде...”

Вихід V-тий.

(Тісамі і **Стецько**).

Стецько (до Нагайвенка). Весільна ватага підсусідків з поселка просить ся дозволу підступити під ваше благословенство та благословенство всїх присутних панів товариства.

Нагайвенка. Хтож то-женить ся з поселка, та на кім?

Стецько. Хведір, Яреми Степового, на Христї, Петра Стеченка, що ви пане її хрестним батьком бували.

Нагайвенко. Дак позови їх сюди!

Затїєнко (поправляє вус). Побачимо!

Шумило (до Затїєнка). Може холопи научать тебе, як і кудою зачинать?...

(Товариство сьміє ся).

Нагайвенко. Пиймо, братя молодцї, за перших молодих поки будуть другі.

(Івась наточує кругову).

Вихід VI-тий.

(Тісамі і ватага весільна. Молоді: Кіндрат і Одарка в хлопських строях, а далї: староста, підстароста, дружка, піддружний, старший боярин, чотирох боярів, дружки, піддружки, дві свахи, одна сьвітилка, свашки, придании і поїзджане та сїльська музика).

(Ватага весїльна входить з поза кулїси лїворучної. Прийшовши, клонить ся ватага тричи до пояса перед товариством).

Одарка (кланяючись). Просить батько й мати і я до себе на хлїб, на сіль і на весїля!

Затїєнко (підходячи). Хороша у бісової матери! (Добуває з калитки червінців та дає Одарцї, та вона закриваєсь рукавом і не хоче приняти).

Староста. Бери, доню, на чепець!

(Одарка бере і покланяєсь).

Староста. Поцілуй в руку Харитко!

(Одарка стрясаєсь з досади).

Музика весільний (підходить з решевом до Затієнка і бючи в решето). Решето торопоче, чогось воно хоче!

(Затієнко дає червінця, а музика далї обходить з тою приказкою товариство, всї дають йому, та всї підходять до Одарки і дають її червінцї, а Нагайвенко цїлий узличок червоних. Одарка цїлує його в руку, він її в чоло і обоє довго обнимають ся та плачуть).

Шумило. Схамени ся, Шулїко. Не наше дїло в спідницї стрибати, наше дїло козацьке: конем з меренцем по степу гуляти.

Козак І-ший. Кудоюж він вже козак, коли купра (заду) у нього не так.

(Товариство сьміє ся).

Староста (підносячи поданий Івасем поставець). Ясно вельможні панове Запорожцї! Поїхали ми у чистий степ, у чистий степ, куну ловити, куну ловити в дереві, дївку в теремі. Дївка пригодилась не аби яка, можна сватать і за козака. Одна брава стоїть вола, а другій і цїни нема! Поблагословіть, вельможні, отсих молодят, та поможіть звінчать ся, бо за війною ми не знаємо де й попа шукать! Молодий, бравий хлопець і рвесь у поход, так щож! Воля Божа: зі старої криші видер пучок соломи і знайшов в нїй зерно так і порадили старі люди, щоби сватав ся. Бог праведний знає, на віщо сей знак у таківський час?

Нагайвенко. Палець Божий! Може бути Богови угодно з сього подружя вивести славного козака?

Староста і старші весільні. Да сьвятить ся воля Всевишнього!

Сваха І. (з поставцем до Нагайвенка). За здоровля тому, що ми в його дому!

Сваха ІІ. (з поставцем). За здоровля господинї, поки мід ще в судинї.

Шумило. Шулїко, виводь свою господиню!

(Товариство сьміє ся).

Баба з проїзжан (з поставцем). За отця до конця,

за неньку повненьку, а за милого сім, щоб було весело всім!

(Музика грає тропака, а баба притупує до Нагайвенка і начинають обоє самі танцювати, далї Сваха I. з Затієнком, а Сваха II. пускаєсь до Шумила, та сей з комічним жестом усуває ся, дальше гуляють молоді і цїла ватага весільна, а бандурист грає з музикою, всї прочі пють круговую).
(Музика і танець устають, а бандурист грає і співає, а прочі слухають, та тихцем пють, одні мід з великої бочки, подаваний Стецьком, инші водку з меньшої бочки, а Шумило угощає запорожців водкою зі стола).

Бандурист (співає):
Впив ся козак, впив ся, впив ся, зажурив ся,
Вороному коню на гриву звалив ся.
„Ой коню мій, коню, коню вороненький!
Яж тебе запродав за Дунай бистренький;
За Дунай бистренький, за биструю річку,
Молодій шинкарцї за мід, за горілку".
— Козаче Семене! Згадай ти за мене,
Згадай ти за мене, як я був у тебе;
Як я був у тебе, тай ще під тобою,
Як ми утїкали бистрою річкою;
Бистрою річкою, чистими полями,
А за нами Турки з острими шаблями,
То як я скочив, Дунай перескочив,
Дунай перескочив, копита не змочив,
Ні острого меча, ні тебе молодця...

Сваха I. (з поставцем). Дай Боже пить, та не впивать ся, говорить та не проговорить ся; на печі спать, а на покутї дверий шукать! (до Нагайвенка). Пошли вам Боже здоровля, та з неба дощ, та хлїб, та цьвіт, та всячину. За ваше здоровля! (Випиває).

Сваха I. (до молодих). Дай Боже, щоб молоді любили ся! Пішли вам Боже з неба, чого вам треба і хлїба і сала і молока і меду; роди вам Боже овес, ячмінь і гречку, всього по трошечку; роди Боже лен і коноплї і споро дїточок до тих сорочок. У ваші пю руки, щоб вам лепські були внуки! (Випиває).

Староста (підходить до Нагайвенка). Пане наш, добре нам тут пити, та не тут нам спати і не відомо нам де попа шукати, щоб нам молодят звінчав, бо всї

попи в війску праведного пана Хміля! Як жеж тут без попа зробити весіля?

Нагайвенко (до Затїєнка). Опанасе! Допоможи бідним людям. Дай їм знак до попа Хоми, що дожидаєть ся під Краснополем, хай їх звінчає.

Затїєнко (пяний). Дуже радо! (Виймає люльку і здіймає перстень і дає Нагайвенкови).

Нагайвенко (до Старости). З отсими знаками поїдете на хутір Панасівку під Краснополем там дожидаєсь вас піп запорожський Хома, він вам молодят звінчає.

Затїєнко. Там усякого добра на угощенє дадуть і з гарматок молодятам загудуть.

Староста (кланяючись). Спасибіг, ясновельможні! (Всї весільні кланяють ся і гуторять): Добрий пан! чесний пан!

Сваха I. (співає):

У нашого свата,
З верби, з лози хата,
З білої да березоньки,
Пійдемо по тверезоньки. Гу!!

Затїєнко (підходить до дружби і оглядає його шаблю). Шабля, се є шабля пробита через окраєць хлїба; в той окраєць встромлені віточки ласкавцю, барвінку, безмертнику, рути та васильку.

Сваха II. (підходить до Затїєнка і дружби і поясняє). Всяке зїля, ясновельможний пане, має своє значіня: от калина, се дївоцтво, от ласкавець, се привітність, барвінок, прихильність, рута, здоровлє, васильки, побожність, житний колос, заможність, а безсмертник, вічність.

Староста. Дякуємо ясновельможні за гостину та за всьо добре! Час в дорогу, час, забавилисьте нас!

Затїєнко (підходить до Одарки). Хорошенька! (Гладить її по лици, а Одарка ухиляєть ся і закриваєсь рукавом. Хорошенька! Зовсїм похожа на Одарку. (До Нагайвенка). Шулїко позви но Одарку!

Нагайвенко. На віщо? Вни вже у Одарки були.

Козак V-тий (заходить з другої сторони коло О-

дарки і Кіндрата і відходячи про себе). Хитре діло продумав Шуліка! (Сьміючись). Затієнко дівки не дістав і в макітерку посвистав! (До музиків). Грайте! (Дає музикантам гроші). Грайте! (Посуваєсь до Одарки і з нею сам гуляє, по хвили инші пари гуляють).

Козак V-тий (після гуляня до Нагайвенка). Одправляй їх скорійш, бо і Затія щось мізкує. Я з тобою!

Нагайвенко (до молодих). Благослови вас Боже і ти сьвятий Юрію!

Староста. Нехай ваші золоті руки Бог благословить на богоугодні жнива, а сьвятий Юрій нехай береже ваших чесних голов!

(Ціла ватага кланяєть ся і цілує запорожців в руки, Одарка тільки Нагайвенка, котрий щиро її цілує, Кіндрат Козака V-го).

Козак V-тий (до Кіндрата). Держись, Кіндрате, я з вами!

(Музика грає і ватага весільна відходить).

Вихід VII-мий.

(Осталі без ватаги весільної і без Стецька).

Козак V-тий (до бандуриста). Нуте! божий старче, ти пяний, тоже присяги нема, затягни но про Жовті Води!

Бандурист (грає і співає).

„Чи не той то хміль, що коло тичин вєть ся?
Гей то той Хмельницький, що з Ляхами бєть ся.
Чи не той хміль, що по пиві грає?
Ой то Хмельницький, що Ляхів рубає.
Чи не той то хміль, що у пиві кисне?
Ой тойто Хмельницький, що Ляшеньків тисне.
Гей поїхав Хмельницький ік жовтому броду,
Гей не один Лях лежить головою в воду.
Не пий, Хмельницький, дуже тої жовтої води,
Іде Ляхів сорок тисяч хорошої вроди...
„Ляхів не бою ся і гадки не маю,
За собою великую потугу я знаю,
І ще татарськую орду за собою веду...
А всі, вражі Ляхи, на вашу біду!"

Утїкали Ляхи, погубили шуби...
Гей не один Лях лежить, вищиривши зуби!
Становили собі Ляхи дубовії хати,
Прийдеть ся Ляшенькам в Польщу утїкати!
Утїкали Ляхи в деякії полки,
Їли Ляхів собаки і сірії вовки.
Гей там поле, а на полї цьвіти:
Не по однім Ляху заплакали діти.
Гей там річка, через річку глиця:
Не по однім Ляху осталась вдовиця".

Товариство. Славно, дідусю! Славно! (Дають бандуристови гроші. Івась подає бандуристови меду з великої бочки).

Бандурист (підносячи поставець меду). Панове молодцї! Ви довели мене, що прогрішив ся, то не моя вина і не ваша, а тої татарської настойки, що так і морочить, неначе татарський маковий сік!

Нагайвенко (про себе). Досмакував ся старий!

Шумило. Менї здаєть ся, що ти, божий старче, для батька Хміля заховав ще щось лучшого.

Бандурист (сьміючись). А вжеж! Знайдеть ся про Хміля і Барабаша, як затаїв грамоту королївську, про привілеї козацькі, але сього вже не буду співати аж у Білоцеркві.

Шумило. Роздумаєш ся, як більше випєш!

Затїєнко. Співай! дам 10 червоних!

Бандурист. Червінцї розкотять ся по білому сьвіту, а присяга з Богом (споглядає в гору) вяже, тож як менї перед його престолом прийде явить ся, осквернивши сідий чуб хвальшивою присягою?

Вихід VIII-мий.

(Тісамі і входить **Тимош**, а за ним пізнїйше чура **Семко**).

Тимош. Здорові були, панове молодцї! (Витаєть ся з всїма, а з Нагайвенком довше обнимають ся).

Товариство. Здоров, Тимошу!

Шумило (до Тимоша). Тобіб з дороги покріпить ся! (Івась подає Тимошеви поставець з меньшої бочки).

Тимош (з поставцем). **Не пить—вмерти, і пить—вмерти; так лучше пить і вмерти!**

Бандурист. Випий до дна, на дні, молодії дні!

Шумило! Козакам дарма житя, аби було питя!

Тимош (випиває). Дайте другую, щоб прогнать тую!

Нагайвенко. Випий три, тай уси протри! (Івась подає Тимошеви поставець).

Тимош (з поставцем). Будем пить з поставця до денця! (Випиває).

Семко (до Тимоша). Погане діло, пане!

Тимош. Щож-же такого скоїлось?

Нагайвенко (підбігає і уводить Тимоша і Семка на бік). Говоріть по тихо! Щож такого?

Семко. Нема пані нашої, ані панянки Одарки!

Нагайвенко. Вони на весілю в поселку, чи там в слободі!

Семко. Ба ні!

Затієнко (котрий вже передше підсунув ся до них). А деж?

Семко. Просто: вни повтікали з Кіндратом і всі коні забрали!

Затієнко. Як?! Як?!

Семко. Всі ваші коні до одного забрали, а чури ваші пяні, що і пальбою з гармат їх не пробудиш.

Козак V-тий. На віщож їм втікати?

Семко. Діло ясне! Пані Тимошева хочуть Одарку звінчати з Кіндратом, а пан мій (кланяєсь Тимошеви) хочуть, щоб на ній женив ся пан осаул Затієнко, тож жінота придумала хитрість, завдала чурам до горівки якоїсь чортівської чемерухи і на конях пана осаули повезли молодую для того молокососа!

Затієнко (пяний і лютий). Коня! Коня! Коня!

Тимош. Кудоюж вни могли направить ся?

Нагайвенко. То не мислиме. Се ручу, що вни в слободі на весілю! Ходім на весіля на слободу!

Затієнко. Коня! Коня! Коня!

Нагайвенко. Схамени ся Опанасе!

Затієнко. То твоє діло, ти харцизяко окаянний!

Тимош (до Нагайвенка). Шуліко! Мені тоже видить ся, що то твоє діло!

Нагайвенко (розмовляє тихо з Тимошем).

Шумило (про себе). Мудра річ!

Козак V-тий (до Шумила). Ти ставай в защиті Нагайвенкови, а я на конях Тимоша їду в погоню! (Про себе). Такі, як я посли вовків не годують!

Затїенко. Коня! Коня! Коня!

Нагайвенко. Поїдемо всї!

Затїенко. На біса нам тебе!

Козак V-тий (виходить незамітно).

Вихід IX-тий.

(Тісамі без козака V-го, а опісля без Затїенка і Семка, а опісля знова **Семко**).

Тимош. Як давно їх вже нема?

Козак I-ший. Значить: Затія дївки не дістав і в макітерку посвистав!

Затїенко (лютий). Далебіг за чуба помну! Не дратуй мене!

Тимош. Панове товариші, не горячіть ся! Діло важне і тонке! Придумаймо спосіб, щоби псячу пару, бабський накорінок, перехитрити і на свойому поставити! Виж дратуєтесь і час гаїте!

Затїенко. Одна рада: Коня! Коня, та гнать за ними!

Тимош. Кудоюж гнати? У них сто шляхів, а у нас один.

Козак I-ший. На чім же гнати, коли наші конї забрали?

Тимош. Мої конї, хотя здорожені, поїдуть!

Затїенко (до бандуристи). Божий старче! Давай раду! Бере бандуриста за плечі і трясе ним). Давай раду! Давай раду! Давай коня!!

Бандурист. Стрівайте! Стрівайте! Менї видить ся, що за ними треба поїзджати у ваш двір, пане осауло; менї видить ся, що ті холопи молоді, що просились

благословенства, то були перебрані Кіндрат і Одарка!

Затієнко. Що? що? (Трясе бандуристом).

(**Нагайвенко незамітно уходить**).

Бандурист. Пустіть! Менї видить ся, що Кіндрат та Одарка перебрались і нас надули, а ви їх щей поблагословили, та дали знак до попа.

Затієнко (реве). Так! Так! То Шулїкове діло! Я того дідугана задавлю як собаку! (Глядить по присутних). Задавлю собаку! Так! Задавлю, де він? де Шулїка? (Пускаєсь в напрямі за Шулїкою).

Шумило (хватає його і задержує). Схамени ся, Опанасе! Ми з тобою, ми все виведемо ще на лад!

Затієнко. Пусти мене! Задавлю собаку!

Тимош. Схамени ся, Затїє! Поїдемо в погоню!

Затієнко. Я старий дурак!

Шумило. Мудра річ.

Затієнко. Ті молодята холопські, то вони перебрані! То підступ навіженого Шулїки! Він тоже менї дав до горівки якоїсь бісової отруї, бо я ще так хмільний нїколи не був! Голова просто розсаджуєсь! Коня! Коня! Коня!

Козак І-ший. Опанасе! не личить тобі за бісовою парою, бабським насїньом, так розпадать ся! Хай їх там кат бере!

Затієнко (вказуючи на серце). Пробий тут! Тут горе пече!

Тимош. Ти Шумило останеш ся розважувать Опанаса, а вас, панове товариші, прошу, хто охочий, зо мною в погоню! Батьківська воля сьвята! На аркані притягнемо химерну степову клячу до послуху батьківській воли!

Бандурист (про себе). За пізно! За пізно!

Тимош. Семку!

Семко. Слухаюсь!

Тимош. Всї конї і возові легко сїдлати до бігу!

Семко. Слухаюсь! (Відходить).

Затієнко. Я не останусь! Возьміть і мене з собою!

Шумило. Слаба річ! Ти знесилений! Тобі треба одпочати!

Затїєнко. Я сам! Я сам хочу горличку відобрати хитрому котови. То не козак! То плюгаве, зрадливе, котяче насїнє!

Тимош. Пусти його, Шумило! Коли хоче, нехай їде!

Шумило (пустивши Затїєнка). Якжеж він поїде?

Затїєнко (заточуєсь). Бісова горівка! Бісів син Шулїка! (Заточуєсь і падає на козака І-го).

Христя (вбігає перелякана). Пане! що то дїєть ся?! Всї ваші конї забрав з чурами і возовою прислугою один з панів Запорожців-гостиїї і помчались кудою-то в погоню!

Затїєнко (до Христї). Де Одарка?! Ти бісова відьмо! (Пускаєсь до Христї, та подаєсь взад за Тимоша, а Шумило придержує Затїєнка).

Тимош (до Христї). Христю! Хто забрав конї?

Христя. Один з тих панів! (Показує на товариство, всї глядять по собі).

Козак І. Ляха нема!

Инші з товариства. Нема! нема Ляха!

Бандурист. Пропав Лях! Буде зрада!

Затїєнко. Сей Лях мене не зрадить!

Шумило. Слаба річ.

Тимош. Христю! Кудою отправилась панї з Одаркою?

Христя. У хутір Панасівку під Краснополем на вінчаня.

Затїєнко. Горе менї, горе! Пусти мене, Шумило!

Шумило (держачи Затїєнка сильно). Слаба річ!

Тимош. Затїє! Чи Лях покляв ся тобі на щирість?

Затїєнко. Покляв ся!

Бандурист. Ладська присяга... (Махає рукою).

Шумило. Слаба річ.

Затїєнко. Не крячте ворони-вороги!

Семко (вбігає). Пане! коний не має! Всї забрав з прислугою Лях і помчав ся у степ!

Затїєнко. Щож нам робити? Пустіть, побіжу пішком!

Шумило. Слаба річ!

Затїенко. Щож буде?

Бандурист (до Затїенка). Нехай буде нї по твойому, нї по нашому, а по Божому! Його воля всевишня хай сьвятить ся!

(Підносить руки до благословіня — занавіса спадає).

(КОНЕЦЬ ДРУГОЇ ДЇЇ).

ДІЯ ТРЕТА.

(Сцена тасама, що в першій дії. — Річ діє ся на розсьвіті дня).

Вихід І-ший.

(Бандурист сам, а далї Нагайвенко).

Бандурист (грає і співає):
Ой на татарських полях,
На козацьких шляхах,
Не вовки-сіроманці квилять-проквиляють,
Не орли-чорнокрильцї клекочуть
І під небесами лїтають;
То сидить на могилї козак старесенький,
Як голубонько сивесенький,
У кобзу грає, виграває, голосно співає...
Кінь біля него постріляний, порубаний,
Ратище поломане,
Піхва без шаблї булатної,
У ладівници нї однїсенького набою.
Тільки й зосталась йому бандура порожня,
Та у глубокій кишени люлька-борулька,
Та тютюну пів папушки.
Козак сердега люльку потягає,
У кобзу грає виграває, жалібно співає:
Гей братя, пани молодцї,
Козаки запорожцї!
Де ви ся повертаєте,
Як ви ся маєте?
Чи до Січи-матери прибуваєте,
Чи наших ворогів киями покладаєте?
Чи Татар бусурмані малахаями,

Як череду, у полон заганяєте?
Колиб менї Бог поміч старі ноги розправляти,
За вами поспішати!
Нехай би моя кобза знала,
Що мене рука християнська поховала!
А вже менї старенькому без кобзи пропадати.
Не могу я по степах чвалати,
Будуть мене вовки сїроманцї зустрічати,
Будуть дїдом за обідом коня мого заїдати.
Кобзо же моя, дружино вірная,
Бандуро моя мальована!
Деж менї тебе дїти?
А чи у чистому степу спалити,
І попелець по вітру пустити?
А чи на могилї положити?
Нехай буйний вітер по степах пролїтає,
Струни твої зачіпає,
Сумнесенько, жалібненько грає виграває.
То може подорожні козаки
Бігти-муть близенько.
Почують, що ти граєш жалібненько,
Привернуть тебе до могили...

Нагайвенко (входячи). Здоров, дїдусю! Не можеш спати, божий старче?

Бандурист (всьміхаючись). Я вже проспав ся. Старому, як зайцеви — коротке спанє.

Нагайвенко. Менї тоже звичайно мало спить ся, а тепер іноді зовсїм сон мене не береть ся.

Бандурист. Ви так Затієнковим дїлом підлуєте ся, що сон вас минає?

Нагайвенко. Нї дїдусю! (Сьміє ся). Хай він тим журить ся, хотяй то вже пропало. Менї бач ночію по голові Хмілеві дїла снують ся, мене тягне у поход!

Бандурист (встає, випростовуесь). Менї тоже іноді видить ся, що я ще придав би ся, то знова обгортає мене зневіра, як перед хвилею і марево смерти перед вічи налазить.

Нагайвенко (сентенціонально). Нам, батїку, достойна смерть од сьвятого Юрія у походї!

Бандурист (живо). Думаєш, що ще нам доведеть ся погуляти, та зо славою покінчити?

Нагайвенко. Коли нас сьвятий Юрій похотинській виправі вивів з татарських ран та довів пережити чвертку століття і бачити великі діла великого Богдана, тож він для нас мабуть готовить достойну козацького звання смерть!

Бандурист. Ти маєш надію!? А я було її потеряв! (Урочисто). Да ісполнять ся твої слова! (До божника): Сьвятий Юрію! сьвятий наш заступнику, дай умерти на кульбаці в побіднім бою!

Нагайвенко (за ним). Поблагослови, сьвятий!

Вихід II-гий.

(Тісамі, а дальше Тимош, опісля Шумило і козак I-ший).

Тимош (усьміхаючись). Здорові були, дідугани! Щож ви вибираєтесь в поход з живими, чи к помершим?

Нагайвенко. Ми єще з живими у силї погуляти!

Тимош. Тож вибирайтесь, бо Затія вас без походу виправить к патріярхови Авраамови. (Сьміє ся).

Бандурист (сьміючись). Невжеж він все ще лютує?

Тимош. Менї видить ся, що йому вже дівки не жалко, а досада, що ви його так пошили в дурні!

Нагайвенко (сьміючись). В свойому, товариському гуртї можна!

Тимош. А чури?! а хлопня зі слободи?!

Нагайвенко. Тоже свої люди, опроче батько Хміль всїх порівняв!

Тимош (сьміючись). Хорошо викручуєш ся, одначе Затія за такі викрути тобі вязи скрутить!

Нагайвенко (сьміючись). Тверді вони ще!

Козак I-ший (входячи). Деж Затія?

Нагайвенко. Він ще спить, та снить ся йому, що він жонатий!

Козак I-ший (сьміючись). Од такого сну лаб дурнійшае!

Нагайвенко. У нього вже й місця нема, щоб подур-

нійшать, він бо вже з глуздів зсунув ся, як собака з соломяної криші!

Козак І-ший. Ми всї збились з пантелику, що йому пособляли в тім ділї, та звісно: пяний Богови не засьвітить, а він нас на підпитку взяв на таківське діло.

Нагайвенко. Тож думаю, що ви всї менї вдячні за таке поведенє діла!

Тимош. Найбільш я!

Нагайвенко. Слава Богу, що тя уразумив!

Козак І-ший. Щож же буде, коли Лях, що поїхав у погоню привезе Одарку?

Нагайвенко. Сего не бою ся. Лях зі мною.

Козак І-ший То він зрадник?

Нагайвенко. Сказано — Лях!

Шумило. Слаба річ!

Вихід III-тий.

(Тісамі і **Христя**, а далї тісамі без Христї і Нагайвенка, опісля **Затїєнко**).

Христя (кланяючись смирно). Здоровля желаю! Пан осаула Опанас шукають за панами.

Тимош. Позови сюдою!

Нагайвенко (до бандуриста). Лучше нам спрятать ся!

Бандурист. Я остаюсь, він мене в пирятелї причисляє.

Нагайвенко. Слаба річ!

Шумило. Противно: Весела річ!

(Всї сьміють ся, Нагайвенко і Христя виходять).

Тимош. Хитра моя доч! Шкода, що не козак з неї, а тоб перейшла й Кривоноса хитрощами!

Шумило. Діждеш ся з неї й козаків пів копи.

Козак І-ший. Кіндрат, твій зять, мав стати попом, а такі дуже добрі на розплід!

(Всї сьміють ся).

Затїєнко (входячи). Здорові були!

Тимош. Здоров, Опанасе!

Козак І-ший. Пропав десь наш посол, Лях окаянний!

Затієнко. Хай всьо пропадає!

Бандурист (до Затієнка). Щож? Чого у вас така зневіра? Всьо ще може бути по вашому.

Затієнко. Мені вже відхотілось!

Шумило (радісно). Не вжеж? (Підбігає до Затієнка). Справді? Кажи!!

Козак І-ший (тоже підбігає). Ти справді нас не покинеш? Славно! Ти бравий козак! Нам низовцям з бабами не возить ся!

Шумило (кричить). Гурра!!

Бандурист (грає і співає):

В Царіграді, на риночку,
Там пє Байда мед-горілочку.
Ой пє Байда та не день, не два,
Не одну нічку, тай не годиночку.
Ой пє Байда, тай киваєть ся,
На турського царя похваляєть ся,
Та на свого чуру поглядаєть ся:
„Ой чурож мій молоденький!
Та чи ти будеш мені вірненький?"
Ой пє Байда, та ще й наливає,
А цар турецький к нему присилає,
Байду к собі підмовляє:
„Що ти, Байдо, робиш, Байдо молоденький?"
„Ой пю, царю, пю, гуляю;
А не одну нічку, ані годиночку".
„Ой ти, Байдо, та славненький!
Будь мені лицар, та вірненький,
Годі тобі, Байдо, байдакувати...
Покинь, Байдо, пить, гуляти,
Бери мою дочку, та йди царювати.
Возьми в мене та царівночку,
Будеш паном на всю Вкраїночку".
„Лучшеж мені сім літ байдувати,
А ніж твою дочку та за себе брати.
Я не хочу твоєї дочки брати;
Ти мене не будеш зятем звати;

Твоя, царю, віра проклятая,
Твоя, царю, дочка поганая!"
Ой крикнув цар турецький
На свої слуги, слуги молодецькі:
„Возьміть Байду того добре в руки!
Возьміть Байду, кріпко ізвяжіте,
На гак ребром добре зачепіте!"
Взяли Байду ізвязали,
За ліве ребро гаком пройняли.
Ой висить Байда, та не день, не два,
Не одну нічку, тай не годиночку.
Ой висить Байда, тай гадає,
Та на свого чуру споглядає...
Та на свого чуру молодого,
Та на свого коня вороного.
„Ой чурож мій молодесенький;
Подай мені лучок та тугесенький,
Подай мені тугий лучок,
І стрілочок цілий пучок!
Подай мені лук і три стрілиці,
Бо я побачив три голубиці...
Ой бачу я три голубочки,
Хочу я вбити для його дочки,
Де я мрію, там я вцілю,
Де я важу, там я вражу".
Ой, як стрілив, царя вцілив...
Попав царя межи вуха,
А царицю в потилицю,
Царову дочку, під білу цицочку.
„От тож тобі царю за Байдову кару!
Було тобі знати, як Байду карати:
Було перше Байді з плеч голову зняти,
Його тіло в землю поховати.
Вороним конем їздити,
Хлопця собі зголубити.
Не вмів, царю, Байду карати,
Тепер царю будеш пропадати!
Не вмів, царю, Байди бити,
За се тобі в землї гнити".

Шумило. Преславна дума!

Затієнко. Козак з біди не заплаче!

Бандурист. В горлї просохло, не вадилоб поставчиком протерти горло.

Шумило. Мудра річ.

Вихід IV-тий.

(Тісамі, а далї **Семко, Козак V, Сваха I, Стецько** і проче товариство то в **Козак II, III, I IV, та чури Тимоша**).

Семко. Повернула погоня. Пан Телїґа привіз Одарку і Кіндрата .

(Присутні збентежені глядять одні на одних).

Бандурист. Божа воля!

Козак I-ший. Затія вже инакше рішив ся і нас звільнив з клятьби, тож тепер ми не дамо йому опять...

Тимош. Песїй син Ляшок-недоляшок!

Затієнко. Цікаво буде їх побачить. (До Семка). Пристави їх сюди!

(Семко виходить).

Тимош. Деж Нагайвенко?

Затієнко (сьміючись). Не бій ся! обійде ся без старого харцизяки!

Козак V. (входячи). Здорові були, панове товариство! Коний не заїхавєм, а бігців приставивєм. От і вони:

(Входить решта товариства. Чури Тимошеві вносять два міхи і ставляють на середину сцени).

Козак V. (до Затієнка). В тім мішку (показує) твоя горличка, потрудись розвязать сам.

Затієнко. Не цікавий!

Тимош. Славити Бога!

Бандурист. Божа воля!

Тимош. Треба розвязати, а то подусять ся!

Шумило (до Затієнка). Розвяжи їх і в друге поблагослови. Хай вінчають ся!

Затієнко (підходить до мішка і розвязує). Вилази, кунице!

Сваха І. (вискакує з мішка. Гоп, гоп, гопака, бо я з роду вже така! (Гонить тропака за Затієнком).

Затієнко (уступає, спльовує і хрестить ся). Цур тобі, відьмо.

Козак Д-ший (розвязує другий мішок). Просимо, пане молодче!

Шумило. Який же молодець до сеї цокотухи?

Стецько (вискакує з мішка). Молодець, та не до неї!

Затієнко (до Козака V-го). Щож же то, Ляше?!

Козак V-тий (ніби здивований). Я тоже не знаю, бісове в тім діло!

Вихід V-тий.

(Тісамі і **Нагайвенко**, котрий неприміченний стояв вже в дверях).

Нагайвенко. Видиш, Затія, там мене не було і таку штуку ушкварили!

Затієнко. Тебе не було, за те був твій окаянний Стецько!

Вихід VI-тий.

(Тісамі і **Івась** вточує бочівку).

Затієнко. Покінчімо то дурне діло, та випиймо за нашу козацьку молодечу честь!

Шумило. Дуже мудра річ!

Нагайвенко. Все хороше, що хорошо кінчить ся!

Затієнко. Скінчив бись ти сам!

Нагайвенко. Прийде всему слушний час!

Тимош (до Затієнка). Опанасе! Друже мій щирий! Бог вість, як діла людські ладнати, Ти козак бравий, однак женитись тобі на Одарці не лицювало.

Затієнко. На віщож же ти її мені обіцяв?

Тимош. Забув ся на підпитку!

Затієнко. Я тоже був на підпитку!

Шумило (сьміючись). Доволі довго ти був на підпитку!

Нагайвенко. Більш року так, що хватило хутір поставить і запастись хазяйством.

Затієнко (до Нагайвенка). Возьми собі харцизяко той хутір і мовчи!

Нагайвенко. Возьму і Одарці подарую!

Затієнко. Як хочеш!

Тимош. Одарка останесь при нас, її не потрібно иншого хутора.

Сваха І-ша. Подаруйте мені хуторець.

Нагайвенко. Ти заслужила! Добре! Хутір Панасівка твій!

Сваха І-ша. Хай вам Господь сторицею надгородить! (Цілує Нагайвенка, Затієнка і всіх в руки).

Шумило. Затіє! може коли до неї навідаєш ся в хутір на козацькі ласощі, себто, чого в Січи не має!?

Затієнко. Може ти ласий?

Шумило. Слаба річ!

(Івась подає поставець Тимошеви).

Тимош. За здоровлє чесного товариства. Здоров Опанасе!

Затієнко (з поставцем до Козака V-го). Здоров Ляше, зраднику!

Козак V-тий. Я не зрадник і сам не знаю, як то скоїлось. Мені виділось, що я Одарку і Кіндрата забираю.

Затієнко. Хтоб тебе не знав, тоб повірив!

Козак V-тий. Не вірите?! Так може й сему не повірите, що вам скажу?

Всі. Щож же такого? говори!

Козак V-тий. Батько Хміль пише універсали, складає нові полки, та піде на Варшаву!

Всі. Що? що? Чи се правда?

Нагайвенко. Хтож се тобі казав?

Козак V-тий. Стрічав розсильних!

Бандурист. Слава тобі Боже наш!

Затієнко. Не пора бенькетувати, а пора ладнатись у похід! (Виточує на підлогу з бочілки горівку).

Шумило (скрививши сь). Пора у поход, не пора бенкьетувати.

Бандурист (зловив долонею двічи горівки з під чопа, обтер до себе руки і граючи, співає):

Засвистали козаченьки в похід з полуночи,
Заплакала Марусенька свої чорні очи.
„Не плач, не плач Марусенько,
Возьмем тя з собою,
Як будемо виїзджати в чужую сторону".
„Ой їдь, да їдь, мій миленький,
Да не забавляй ся,
На конику вороненькім назад ворочай ся"!
„Ой Бог знає, Бог відає, чи я поверну ся,
Кінь вороний на подвірю чогось іспіткнув ся".
Ой шли Ляхи на три шляхи, дороги питали,
„Сли сюда козаки йшли, чи ви не видали"?
Всі Поляки, які йшли, по три коні мали,
Хвалили ся Поляченьки, що вни звоювали:
„Ми пійдемо, пане брате, козаків рубати,
А як прийде зла година, будем утїкати".
Розплачеть ся, розтужить ся Потоцького жона:
„Чиж я тобі, пан Потоцький, давно не товкла:
Давно уже ти, Потоцький, з козаки воюєш,
Ти козаків не звоюєш, свою силу згубиш".

Вихід VII-мий.

(Тісамі і Тимошева).

Тимошева. Здорові були панове молодції!

Тимош. Здорова, Марто!

Тимошева (підбігає до Тимоша і обнимає його). Здоров, Тимошу!

Шумило. Слаба річ!

Затїенко. Ми, панї-матко, опять у поход, аж на Варшаву!

Тимошева. То ви вже тоже знаєте, що батько Хміль пише унїверзали?!

Тимош. Ти може чувала?

Тимошева. Чувала! Чувала, та конї походні вам привела.

Шумило. Іноді мудра річ, козацька баба!

Затїенко (до Тимошевої). А ваш зять поїде у поход, чи рука у нього ще болить?

Тимош. Піиде! піиде!

Нагайвенко. І я тоже!

Тимош (сумно). А я?

Нагайвенко. Як хочеш!

Тимошева. А як я не пущу?

Шумило (до Затїєнка). Так би було і з тобою!

Затїєнко. Спасибіг добрим людям, що спасли від халепи.

Тимошева. Дак ви довольні, пане осауло?

Затїєнко. Навіть дуже!

Вихід VIII-мий.

(Тісамі, **Одарка** з **Кіндратом** і ціла ватага весїльна).

Одарка. І я тоже дуже довольна, пане осауло!

Кіндрат. А я ще більше!

Сваха II. І ми всї дуже, а дуже довольні!

Староста (до Тимоша). Поблагословіть, батїку, молодят вже звінчаних!

Тимош. Хай вас, дїтоньки, Бог благословить!

Нагайвенко. Слава Тобі сьвятий Юрію!

Весїльна музика грає і всї гуляють. — Занавіса спадає).

(КОНЕЦЬ ТРЕТОЇ ДІЇ).

